

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI**

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ BENLİK KAVRAMLARI İLE
MESLEKİ BENLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ BAĞDAŞIMIN
BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ: SELÇUK
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

YRD. DOÇ .DR. HÜSEYİN IZGAR

HAZIRLAYAN

E. NURİ IŞIK

KONYA 2006

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI**

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ BENLİK KAVRAMLARI İLE
MESLEKİ BENLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ BAĞDAŞIMIN BAZI
DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ: SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hüsyin Izgar

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Nurten Sargın

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Şahin Kesici

Hazırlayan

E. Nuri Işık

25.08.2006

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ BENLİK KAVRAMLARI İLE
MESLEKİ BENLİK KAVRAMLARI ARASINDAKİ BAĞDAŞIMIN BAZI
DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ: SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

E. Nuri Işık

ÖZET

Bu araştırmada Selçuk Üniversitesinde bölümlerine devam etmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeylerinin bazı değişkenlere göre nasıl değiştiği incelenmiştir.

Araştırma evrenini Selçuk Üniversitesi Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda 2005-2006 öğretim yılında öğrenimine devam etmekte olan öğretmen adayları, örneklemini ise bu öğrenciler arasından oranlı küme örneklem yolu ile seçilen 500 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Araştırmada, benlik kavramı ile ilgili veri elde etmek için araştırmacı tarafından geliştirilen ve geçerlik, güvenirlik çalışması yapılmış 74 adet sıfattan oluşan **Kendini Sıfatlarla Tanımlama**, ve mesleki benlik kavramı ile ilgili veri elde etmek için yine araştırmacı tarafından geliştirilen ve geçerlik, güvenirlik çalışması yapılmış 74 adet sıfattan oluşan **Mesleği Sıfatlarla Tanımlama** listeleri kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlere ilişkin veriler ise yine araştırmacı tarafından hazırlanan **Kişisel Bilgi Formu** ile elde edilmiştir.

Araştırmanın uygulama sürecinde, öğretmen adaylarına önce Kendini Sıfatlarla Tanımlama listesi verilmiş ve kendilerini bu sıfatlara göre derecelendirmeleri istenmiştir. Bu liste ile birlikte Kişisel Bilgi Formu'nu da kendilerine göre doldurmaları istenmiştir. Bir hafta sonra ise yönerge değiştirilerek, öğretmen adaylarından Mesleği Sıfatlarla Tanımlama listesindeki sıfatları, bir öğretmende bulunması gereken ya da bulunmaması gereken özelliklere göre derecelendirmeleri istenmiştir.

Uygulama sonucu elde edilen verilere, benlik kavramı ve mesleki benlik kavramı arasındaki bağdaşımı ölçmek amacıyla Kappa (K) testi uygulanmıştır. Daha sonra elde edilen bağdaşım düzeylerinin bağımsız değişkenlere göre anlamlı düzeylerde farklılaşp farklılaşmadığını anlamak için, Kappa katsayıları arasındaki fark test edilmiştir.

Elde edilen bulguların ışığında uygulamalara ve araştırmaya yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

INVESTIGATION OF THE CONSISTENCY BETWEEN SELF CONCEPT AND VOCATIONAL SELF CONCEPT OF THE TEACHER CANDIDATES: SELÇUK UNIVERSITY SAMPLE

E. Nuri Işık

ABSTRACT

In this research, how the consistency between the self-concept and vocational self-concept of the teacher candidates maintaining their education at Selçuk University changes according to some variables is investigated.

The universe of the research consists of the teacher candidates maintaining their education at Education, Vocational Education, Technical Education Faculties and School of Physical Education at Selçuk University during 2005-2006 education year. The sample of the research includes 500 teacher candidates chosen by cluster sample technique.

In the research, in order to collect data about the self-concept, **Describing The Self** which was developed and the reliability and validity studies were done by the researcher and in order to collect data about the vocational self-concept, **Describing The Occupation** adjective lists which contain 74 adjectives were used. The data about the independent variables are collected by **Personal Information Form** which was prepared by researcher.

During the application period, teacher candidates were first given **Describing The Self Adjective List** and they were asked to assess themselves using the adjectives.

The data collected after the application was evaluated using Kappa test in order to measure the consistency between self-concept and vocational self-concept of the candidates. Next, in order to see if there was differences according to our variables, the z values of the consistency levels were calculated.

In the light of the research results, some suggestions were given related to practice and for future researches.

İÇİNDEKİLER

Özet.....	ii
Abstract	iv
İçindekiler.....	v
Tablolar Listesi	viii
Önsöz.....	x

I. BÖLÜM

	1
1. Problem.....	4
1.1. Alt Problemler.....	5
2. Araştırmanın Önemi.....	6
3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
4. Sayıtlar	7
5. Tanımlar	

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ.....	8
1. Benlik Kavramı.....	16
2. Mesleki Benlik Kavramı.....	17
3. Meslek Seçimi ve Önemi.....	20
4. Kişilik Özelliklerinin Önemini Vurgulayan Meslek Kuramları.....	20
4.1. Özellik-Faktör Kuramı.....	21
4.2. Super'ın Benlik Kavramı Kuramı.....	23
4.2.1. Benlik Kavramının Gelişim Aşamaları.....	26
4.3. Holland'ın Tipoloji Kuramı.....	28
4.4. Roe'nun İhtiyaç Kuramı.....	

III. BÖLÜM	
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	30
1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	34
2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	
IV. BÖLÜM	
YÖNTEM.....	37
1. Araştırmanın Modeli.....	37
2. Evren- Örneklem.....	39
3. Veri Toplama Araçları.....	40
3.1. Sıfat Listelerinin Geliştirilmesi.....	40
3.2. Sıfat Listelerinin Güvenirlik Çalışmaları.....	41
4. Verilerin Toplanması.....	42
5. Verilerin Analizi.....	
V. BÖLÜM	
BULGULAR.....	44
VI. BÖLÜM	
TARTIŞMA VE YORUM.....	58
VII. BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
KAYNAKÇA.....	71
EKLER :.....	81
EK- 1 : Kişisel Bilgi Formu.....	82
EK- 2 : Kendini Sıfatlarla Tanımlama Listesi.....	83
EK- 3 : Mesleği Sıfatlarla Tanımlama Listesi.....	86
EK- 4 : Benlik ve Mesleki Benlik Kavramı Dereceleme Oranları.....	89

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1-** Araştırmanın Evren ve Örneklemine Ait Dağılımlar
- Tablo 2-** Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımı
- Tablo 3-** Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Fakültelere Göre Dağılımı
- Tablo 4-** Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı
- Tablo 5-** Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar
- Tablo 6-** Fakülte Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar
- Tablo 7-** Sınıf Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar
- Tablo 8-** Öğretmenlik Mesleğini Seçmede Etkili Olan Nedenler Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar
- Tablo 9-** Öğretmenlik Mesleğini Kişilik Özelliklerine Uygun Bulma Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar
- Tablo 10-** Mezun Olduktan Sonra Öğretmenlik Mesleğinde Çalışmayı İsteme Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar
- Tablo 11-** Öğretim Elemanları İle İlişkilerini Algılama Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar
- Tablo 12-** Öğretmenlik Mesleğinin Geleceğini Algılama Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular
- Tablo 13-** Örneklem Tümüne Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavramı Dereceleme Oranları
- Tablo 14-** Kız Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavramı Dereceleme Oranları
- Tablo 15-** Erkek Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavramı Dereceleme Oranları

Tablo 16- Eğitim Fakültesinde Öğrenim Görmekte Olan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 17- Mesleki Eğitim Fakültesinde Öğrenim Görmekte Olan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 18- Teknik Eğitim Fakültesinde Öğrenim Görmekte Olan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 19- Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Görmekte Olan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 20- I.Sınıf Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 21- IV.Sınıf Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 22- Öğretmenlik Mesleğini Kendi İsteği İle Seçen Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 23- Öğretmenlik Mesleğini Yakın Çevresinin İsteği İle Seçen Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 24- Öğretmenlik Mesleğini Kişilik Özelliklerine Uygun Bulan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 25- Öğretmenlik Mesleğini Kişilik Özelliklerine Uygun Bulmayan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 26- Mezun Olduktan Sonra Mesleğinde Çalışmayı İsteyen Öğretmen Adaylarına Ait Benlik Ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 27- Mezun Olduktan Sonra Mesleğinde Çalışmayı İstemeyen Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 28- Öğretim Elemanları İle İlişkilerini Olumlu Algılayan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 29- Öğretim Elemanları İle İlişkilerini Olumsuz Algılayan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 30- Öğretmenlik Mesleğinin Geleceğini Olumlu Algılayan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

Tablo 31- Öğretmenlik Mesleğinin Geleceğini Olumsuz Algılayan Öğretmen Adaylarına Ait Benlik ve Mesleki Benlik Kavrami Dereceleme Oranları

ÖNSÖZ

Hayatlarımıza ilk şekillerin verilmesinde, kimlerle oturup kalkacağımızın belirlenmesinde, değer sistemimizin ilk temellerinin atılmasında anne-babamızdan sonra şüphesiz en etkili kişiler öğretmenlerimizdir. İnsanların ve dolayısıyla da toplumların hayatlarında bu kadar önemli yeri olan öğretmenlerin, meslekleri ile uyum içerisinde olması, meslekleri sayesinde maddi, manevi doyum sağlayabilmeleri, kendilerini üretken hissedebilmeleri ancak mesleklerini kişilik özelliklerine uygun hissettikleri sürece gerçekleşebilecek süreçlerdir.

İşte bu sebeple, gelecek nesillerin yetiştirilmesinde anne-babalardan sonra en kritik öneme sahip öğretmenlerin, meslekleri ile uyumları, sağlıklı seçim süreçleri sonucu bu mesleği seçmiş olmaları, meslek hayatları öncesinde kendilerini ve mesleklerini ne kadar tanıdıklarının belirlenmesi araştırmaya değer konulardır.

Yürüttüğüm bu çalışma süresince her türlü fikrimi sabırla dinleyerek beni çalışmaya teşvik eden, eleştiri ve fikirleri ile bana rehberlik eden değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Hüseyin IZGAR'a, sıfat listelerini geliştirmemde tüm sorularımı usanmadan cevaplayan Prof. Dr. Ramazan ARI, Prof. Dr. Yıldız KUZGUN ve Prof. Dr. Ömer ÜRE hocama, oluşturduğum sıfatları tek tek dinleyip eleştirilerini belirten hocalarım Yrd. Doç. Dr. Nurten SARGIN'a, Yrd. Doç. Dr. Şahin KESİCİ'ye, Yrd. Doç. Dr. Erdal HAMARTA'ya, Yrd. Doç. Dr. Engin DENİZ'e, Doç. Dr. Ali Murat SÜNBÜL'e, Dr. Zeliha TRAŞ'a ve özellikle de tezimin yazım sürecinde beni sabırla dinleyen, her sıkıntıda yanımda olan sevgili eşim Arş. Gör. Ayşe Negiş IŞIK'a teşekkürlerimi sunarım.

I. BÖLÜM

1. Problem

Bireyler, psikolojik ve fizyolojik gelişimleri düşünülecek olursa, sürekli yeni kararlar verme durumundadırlar. Bu karar süreci, önceleri ailelerin önümüze sunmuş olduğu seçeneklerden birini ya da bazılarını seçmeye başladığımız bebeklik döneminden başlayıp, kararlarımızı gittikçe daha yalnız verdiğimiz gençlik döneminde devam etmektedir. Daha sonraları ise tüm kararlarımızın arkasında olmamızı gerektiren ve belki de kendilerine kararlarımızla ilgili danışabileceğimiz insanların gittikçe azalmış olduğu yaşlılık döneminde de devam etmekte, ancak insan ömrünün sona ermesiyle bir son bulmaktadır.

Karar vermeyi gerektiren sorun önemsiz, karardan dönme olanağı fazla olduğu zaman, yaşanan gerilim de az olacağı için, bu gibi durumlarda kişi bir davranış tarzına yöneldiğinde karar vermiş olduğunun farkına varmayabilir. İnsan hayatının bir günlük süreci içerisinde dahi, yapılan birçok şeyi, tercihlerimizle belirlediğimiz farkına varamayabiliriz. Ancak, okul veya meslek seçimi, tasarrufların yatırılacağı uygun yatırım alanlarının seçimi gibi, insan yaşamını önemli ölçüde etkileyecek kararların verilmesi, etraflıca düşünmeyi gerektiren durumlardır. Atılan adımlar, girilen eylemler geri dönülmez olduğu zaman, sonuçları önceden tasarlama ve hedefe ulaşma gücü en fazla olana yönelme daha çok önem kazanmaktadır (Kuzgun, 2000:150).

İnsan hayatında verilen kararlardan belki de en önemlisi, kişinin mesleğiyle ilgili olarak vermiş olduğu karardır. Hoppock (1957:38)'a göre bir kimsenin seçtiği meslek onun işinde başarılı olup olamayacağını, ileride bir iş bulup bulamayacağını, nerede oturup kiminle evleneceğini ve kimlerle etkileşimde bulunacağını belirler. Meslek seçiminin önemiyle ilgili olarak bu konudaki diğer görüşlerin çoğu Hoppock'u destekler niteliktedir. Örneğin Kuzgun

(2000:95), meslek seçimi kararının insan yaşamını ne denli etkilediğini vurgularken, yukarıda belirtilen görüşlere ek olarak, meslek seçiminin demokratik bir toplumun insan gücünü nasıl kullanacağını, kişilerin yaşam değerlerini, yaşam biçimlerini de etkileyeceğini vurgulamıştır.

Tan (1992:13) ise, ek olarak kişinin sorumluluk duygusunun gelişip gelişmemesinde de meslek seçiminin etkili olabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca meslek kararının önemini vurgularken düşünülmesi gereken en önemli noktalardan biri de, meslekle ilgili etkinliklerin, insan yaşamının büyük bir bölümünü kapsadığıdır. Uykuda geçirilen vakitler çıkarılacak olursa, ortalama bir insan hayatının gençlik döneminden sonraki yarısı, mesleğiyle ilgili etkinliklerle uğraşı ile geçmektedir.

İnsan hayatında bu kadar önemli olan meslek, yalnızca fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi için değil, aynı zamanda psikolojik ihtiyaçların da giderilmesinin bir yoludur. Psikolojik ihtiyaçların giderilebilmesi ise, her bireyin yeteneklerine ve ilgilerine uygun alanlara yerleşmesi ile mümkün olabilir. Kuzgun (1982)'a göre meslek, sadece para kazanma, geçimi sağlama değil, aynı zamanda yetenekleri kullanma ve kendini gerçekleştirme yoludur. Sağlıklı organizmanın en güçlü eğilimi ve ruh sağlığının en önemli belirtisi olan kendini gerçekleştirme eğilimini birey, mesleki etkinlikler yolu ile ifade eder.

Rogers (1981), kendini gerçekleştirmeyi “gizil güçleri geliştirme ve tam olarak fonksiyonda bulunma” olarak tanımlamaktadır. Bu durumda , bireyin seçmiş olduğu meslek, ancak onun yetenek ve ilgileriyle paralellik gösteriyorsa kişi kendini gerçekleştirebilecek, yani tam olarak fonksiyonda bulunabilecektir. Aksi takdirde organizma kendini engellenmiş hissedecektir.

Super (1963:38)'a göre meslek seçimi, bireyin kendine ilişkin algılarının, yani benlik kavramının, mesleki terimler halinde ifadesidir. Örneğin “ben bir öğretmen olacağım” diyen birey , aslında “ben hoşgörülü, sabırlı, lider yönü olan biriyim” veya “ben çalışkan, başarılı, okumayı ve çocuklarla ilgilenmeyi seven biriyim” demiş de olabilir. Aynı zamanda “ben subay olmak istiyorum” diyen biri , “ben cesurum, gösterişli kıyafetler giymekten hoşlanırım, silahlara ilgim var” diyor olabilir.

Meslek seçimiyle ilgili olarak kişilik özelliklerinin önemini vurgulayan bir diğer kuramcı ise Holland'dır. Holland (1973:82)'a göre meslek seçimi kişiliğin bir ifadesidir. Holland, kişilik özelliklerini, “tipoloji kuramı” olarak adlandırdığı kuramında *gerçekçi*,

araştırıcı, sosyal, gelenekçi, girişimci ve sanatçı kişilik özellikleri olmak üzere altı grupta sınıflandırmıştır. Buna göre aynı mesleğin üyeleri, benzer kişilik özelliklerine ve özgeçmişe sahiptir. Aynı isimlerle anılan altı tür de çevre vardır. Holland, bireylerle çevrelerin eşleşimi sonucunda insanların kendi becerilerini, yeteneklerini kullanabilmelerine izin verecek, kendi tutum ve değerlerini açıklayabilecekleri, kendilerine uygun sorun ve rolleri üstlenebilecekleri, kendilerine uygun dūřmeyenlerden uzaklaşabilecekleri çevreleri ve meslekleri aradıklarını ileri sürerek, insan davranışının ancak onun “kişilik özellikleri ve çevresiyle etkileşimi” sonucu açıklanabileceğini ifade etmiştir (Crites, 1969:18).

Kişi meslek seçiminde, kendini bireysel olarak göz önünde bulundurur, farklı mesleklerdeki kişilik tiplerini göz önüne alır ve kendine uygun mesleği seçer. Bireylerin seçtikleri mesleklerle benlik kavramları arasında ilişki olduğu gözlenmiştir (Super, 1960).

Bir mesleğe karar verme ve mesleği devam ettirme sürecinde, bireyin kişilik özellikleri ile mesleğin devam ettirilebilmesi ile ilgili olarak gereken özellikler birbiri ile ne kadar bağdaşıksa, kişinin mesleki etkinlikler yoluyla kendini ifade edebilmesi, yeteneklerini sergileyebilmesi, ilgilerine uygun işlerle uğraşabilmesi ve kendi değerlerini yaşayabilmesi de o ölçüde gerçekleşebilecektir. Dolayısıyla kişilerin kendileriyle ilgili algılarının, seçmiş oldukları meslekle de paralel olması gerekmektedir.

Ayrıca yapılan araştırmalar göstermiştir ki, özellikle öğretmenlik, hemşirelik, psikolojik danışmanlık gibi yardım mesleklerinde iyi iletişim oldukça önemlidir. İyi bir iletişim de olumlu bir benlik algısıyla paralel gözükmektedir (Sundeen ve Stuart, 1981). Kişi kendini daha iyi tanıyıp kabullendikçe, yardım etme becerisi geliştirme isteği de artacaktır (Norton ve Miller, 1986:38).

Bu araştırmada amaç, Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının kendileriyle ilgili algılarının (benlik kavramı) meslekleriyle ilgili algılarıyla (mesleki kavramlarıyla) bağdaşım düzeyini bazı değişkenlere göre incelemektir.

Bu amaçla aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranacaktır.

1.1. Alt problemler;

1. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım var mıdır?
2. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri “cinsiyetlerine” göre farklılaşmakta mıdır?
3. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri “öğrenim görülen fakülteye” göre farklılaşmakta mıdır?
4. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri “sınıf düzeyine” göre farklılaşmakta mıdır?
5. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri “öğretmenlik mesleğini seçmede etkili olan nedenlere” göre farklılaşmakta mıdır?
6. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri “öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulma” durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
7. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri “mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteme” durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

8. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri “öğretim elemanları ile ilişkilerini algılamalarına” göre farklılaşmakta mıdır?
9. Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri “öğretmenlik mesleğinin geleceğini algılamalarına” göre farklılaşmakta mıdır?

2. Araştırmanın Önemi

Bireylerin iş yaşamlarında mutlu olabilmelerindeki en önemli etkenlerden biri ve belki de birincisi, mesleğin kişilik özellikleriyle bağdaşım bağdaşmamasıdır. Kişilik özelliklerine uygun meslekler seçmiş olan bireyler, mesleki etkinlikler yoluyla yeteneklerini sergileyebilecek, psikolojik gereksinimlerinin büyük bir kısmını bu etkinlikler yoluyla karşılayabileceklerdir. Bireylerin iş ve aile yaşamında mutlu olabilmesi, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, huzurlu bir birey olarak hayatını sürdürebilmesi büyük ölçüde ilgi ve yeteneklerine uygun bir meslek seçimiyle sağlanabilecektir.

Sağlıklı bir meslek seçimi, bireyin mutluluğu açısından önemli olduğu gibi, toplum içinde, bir ülkenin kaynaklarının en önemlisi olan insan gücünün de sağlıklı bir şekilde yönlendirilmesi ve kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılması açısından da oldukça önemlidir (Şahin, 1992:10) .

Gelecek kuşakların eğitiminde sorumluluk almaya hazırlanan öğretmen adaylarının, sağlıklı nesiller yetiştirebilmesi, bu mesleği gönüllü bir şekilde icra etmelerine, bunun için de öğretmenlik mesleğini kendilerine uygun bulmalarına bağlıdır. Bu bakımdan öğretmen adaylarının benlik kavramlarıyla mesleki benlik kavramlarının bağdaşımının incelenmesi, araştırmaya değer bir konudur.

3. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2005-2006 öğretim yılında Selçuk Üniversitesinde öğrenim gören birinci ve dördüncü sınıf öğretmen adayları üzerinde yapıldığından; araştırma bulguları bu öğrencilerden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
2. Benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım ölçümü araştırmacı tarafından hazırlanan 74 maddelik sıfat listesinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
3. Benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşımıyla ilgili kullanılan değişkenler, araştırmacı tarafından geliştirilen 5 maddelik kişisel bilgi formundaki sorularla sınırlıdır.

4. Sayıtlılar

1. Bireylerin çeşitli yaşantıları ve çevrelerinden edindikleri bilgiler sonucu kendileriyle ilgili benlik kavramları ve seçtikleri mesleklerle ilgili mesleki benlik kavramları vardır.
2. Araştırmaya katılan denekler, sorulara istekle ve doğru bir şekilde cevap vermişlerdir.
3. Örneklem, evreni temsil edecek büyüklüktedir.

5. Tanımlar

Benlik Kavramı: Birey için anlamlı, birbirleri ile ilişkili ve örgütlenmiş benlik algılarıdır (Super, 1963:15).

Mesleki Benlik Kavramı: Bireyin meslekle ilgili olduğunu düşündüğü kişisel özelliklerinin kümesidir (Super, 1963:23).

Meslek Seçimi: Bireyin kendisine açık meslekleri çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi gereksinimleri açısından istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir (Kuzgun, 1983).

II. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

1. Benlik Kavramı

İlgili literatür incelendiğinde benlik (self) ile ilgili birçok terim karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan bazıları Markus (1983)'un tanımını yaptığı benlik şeması (self-schema) , Epstein (1973)'ın benlik teorisi (self-theory) , Damon ve Hart (1982)'ın kendini anlama (self-understanding)'dır. Ayrıca ilk olarak James'in kullandığı benlik kavramı (self-concept), benlik kavramı yerine de sıkça kullanılan benlik saygısı (self-esteem), benliğin farkındalığı (self-awareness), benlik imgesi (self-image), benlik kontrolü (self-control), kendini kabullenme (self-acceptance), kendini gerçekleştirme (self-actualization), kendini açma (self-disclosure) da benlikle ilgili literatürde karşımıza çıkan ifadelerden sadece bir kısmını oluşturmaktadır (Oppenheimer, Oosterwegel, 1993:73). Literatür incelendiğinde, benlikle ilgili kavramların zaman zaman birbiriyle karışabildiği ve birbirlerinin yerine kullanılabildiği görülmektedir.

Benliğimizle ilgili bilgilerin açıklanması için bu kadar çok terimin bulunması, benlikle ilgili bulunduğu söylenen ve farklı terimlerle farklı boyutlarının açıklandığı ifade edilen bilgilerin, teorik bilgilerle sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu açıdan, yeni varsayımlarla üzerinde daha fazla durulması gereken bir konudur. Ayrıca, psikologlar tarafından insan davranışını anlamak ve kontrol etmek için de üzerinde durulan bir terim olması, benlikle ilgili birçok yeni tanımın ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Wylie, 1979:7).

Benlik kavramının psikoloji biliminde ilk olarak kullanılması William James'in 1891 yılında "The Principles of Psychology" adlı kitabında bu kavrama yer vermesiyle başlar. James, en geniş anlamıyla benlik kavramını "kişinin kendi olarak isimlendirebildiği her şeyin toplamı" olarak tanımlamaktadır ve benlik kavramını (a) öğeleri, (b) açığa çıkarılan hisler ve duygular, (c) sergilendikleri hareketler olarak üç bölümde incelemektedir. James ayrıca kişiliğin açıklanmasıyla ilgili iki terim kullanmıştır. Bunlardan birincisi "bilen ben"(I) ,

ikincisi “bilinen ben” (Me)’dir. James (1892)’e göre bilinen benliğin üç yönü vardır: Materyal, sosyal ve psikolojik. Materyal yönü; bu benim vücudumdur, benim ailemdir, benim işimdir, benim mülkümdür gibi öğeleri içerir. Sosyal yönü; kişinin çevresinden algıladığı benliğidir. Psikolojik yönü ise; duygularımız ve tutkularımızdan oluşan ve tüm bilinçlilik durumlarımızı etkileyen benlik kısmıdır (Cremeans, 1988:7).

Benlik kavramının oluşumu ve organize edilmesi dolaylı ve bilinçaltı süreçler olduğu için, bu işlemlerin değerlendirilmesi de güçtür. Bilen ben (self-as-knower) olarak adlandırılan benliğin bütünden ayrılması mümkün gözükmemektedir ve biz benliğin bilen kısmını incelediğimizi söylesek de aslında incelenen, bilinen (self-as-known) kısmıdır. Dolayısıyla biz benlik kavramıyla ilgili inceleme yaparken, ancak kişinin kendiyile ilgili ifadelerine başvurabiliriz (Oppenheimer, Oosterwegel, 1993:11).

Benlik kavramının imgelerden, şemalardan, algılardan, prototiplerden, teorilerden, hedeflerden ve görevlerden oluşan bir derleme olarak (Epstein,1973; Markus,1983; Markus ve Nurius, 1986; Rogers,1981) ya da kimlikler ve rollerden oluşan bir kavram olarak (Burke,1991; Martindale,1980; Rowan,1983; Weigert,1983) düşünülse de, benlik kavramının temelde, benliğin çok yönlü ve karmaşık algılarının bütününden oluştuğu söylenebilir (Oppenheimer, Oosterwegel, 1993:73).

Allport (1955), benliğin tam olarak sınırlandırılarak parçalar halinde gözlenemeyeceğini, ancak kişiliğin merkezinde, “proprium”(benlik-duygusu) terimi ile ifade ettiği bir merkezi işlemci olduğundan bahsetmektedir. Bu merkezi işlemci insan eylemini yönlendirmektedir. “Proprium” doğuştan gelmeyip zamanla öğrenilmekte ve gelişmektedir. “Proprium”un bir yönü de benlik saygısıdır ve yaşamın sürdürülmesi için doyumu sağlanmalıdır. Ayrıca benlik algısı ve ideal benlik algısı kavramları da benliğin öğelerindendir (Cremeans, 1988:8).

Shavelson ve Bolus (1982), benlik kavramını “kişinin çevresiyle etkileşimi sonucu oluşan, pekiştireçlerle kuvvetlenen, kişi için önemli sayılan kişilerden etkilenen ve sonuç olarak kişinin davranışlarını etkileyen algılar” olarak tanımlamaktadırlar. Benlik kavramı, kişinin önemli olarak kabul ettiği insanlar tarafından aldığı onaylar ya da retler sonucu, kendinin kim olduğu, nasıl düşündüğü ve kendiyile ilgili hissettikleriyle ilgili geliştirdiği bilinçli duygulardır.

Benzer şekilde Staines (1958) de, benlik kavramını tutum çalışmaları içerisine dahil edecek bir açıklama yapmıştır. Stains (1958)'e göre benlik kavramı “kişi bireyselleştikçe kendiyile ilgili yaptığı bilinçli algılar ve kavramlardan oluşan bir sistemdir”.

Mead (1972:138)'e göre benlik, sosyal bir yapıdır ve sosyal ilişkilerde ortaya çıkar. Birey, kendisiyle ilgili bilgiyi sadece başkalarından elde edebilir. Kendisi bir sosyolog olan Charles Horton Cooley (1902)'e göre ise, “benlik algımız başkalarının bizimle ilgili algılarının bir yansımasıdır”. Cooley'in konuya en önemli katkısı, “ayna benlik kavramı” olmuştur. Cooley'e göre ben kavramı, kişinin, başkalarının kendisine nasıl tepkide bulunduğu ile ilgilenmesinin bir sonucu olarak sosyal etkileşim içinde ortaya çıkar. Dolayısıyla ne kadar sosyal rol varsa, o kadar benlik vardır (Akt. Bacanlı,1997:39). Bu açıklamalardan yola çıkarak benlik kavramının sosyal ilişkilerle şekillenen bir kavram olduğu sonucuna varabiliriz.

Sullivan (1947)'a göre, birey kendiyile ilgili bilgiyi başkalarının aynasından elde etmektedir. Benlik kavramının oluşumunda bu temel bir faktördür. Combs (1962) ise:

İnsanlar sevildikleri, istenildikleri, kabul edildikleri davranışlar geliştirirler. Bireyler onlara böyle olduğu söylendiği için değil, ilişkilerinde bunu tecrübe ederek bu duygu ve davranışları geliştirirler. Kabul edilebilirliği hissetmek için kişinin kabul görmüş olması, sevilbilirlik duygusunu anlaması içinse sevilmiş olması gerekmektedir.

şeklindeki açıklamasıyla konuya açıklık getirmeye çalışmıştır (Tennant, 1978:6).

Örneğin, anne-babası tarafından değer verilmeyen ve sevilmeyen çocuk kendini değersiz ve sevimsiz biri olarak algılayacaktır.

Monge (1977:104)'a göre benlik kavramı “kişinin kendiyile ilgili oluşturduğu zihinsel resim, kişinin kendi zihinsel ve fiziksel yeterlikleriyle ilgili oluşturduğu tutumlar kümesidir”.

Benlik kavramı kişinin haberdar olduğu ve kontrol edebildiği süreçlerden oluşur. Benlik kavramında bir tehdit oluşursa anksiyete meydana gelir. Hayat dinamik bir süreçtir ve benlik tüm tecrübelerin odağıdır. Benlik kavramının gelişimi ve ortaya çıkışı ancak kişi için tehdit edici olmayan, yargılamayan ve kabullenici bir çevrede mümkün olabilmektedir (Rogers,1981).

Ayrıca Rogers'a göre insanlar, benlik imgeleriyle tutarlı şekilde davranmak isterler. Bir kişi, benlik imgesiyle tutarsız olduğu için ne kadar çok yaşantı alanını inkar etmek zorunda kalırsa, anksiyete potansiyeli o kadar büyür. İmgesi, kişisel his ve yaşantılarıyla uyumsuz olan bir birey, kendini hakikate karşı savunmalıdır, çünkü hakikat anksiyete getirecektir. Uyumsuzluk çok büyük olursa, savunmalar yıkılabilir ve şiddetli anksiyete ya da diğer duygu-heyecan bozuklukları meydana çıkar. Buna karşılık, iyi uyum gösteren bir kişinin benlik kavramı, düşünce, yaşantı ve davranışları tutarlıdır; benlik katı değildir, esnektir ve yeni yaşantı ve fikirleri hazmettikçe değişebilir (Atkinson, 1995:544; Altıntaş, 2003:100).

Maslow'un benlik kavramıyla ilgili görüşleri Rogers'ı destekler niteliktedir. Maslow (1987:35) , kişinin kendini gerçekleştirme amacından ve bunun hayat boyu devam eden aktif bir süreç oluşundan bahsetmektedir. Ancak benlik kavramının gelişimiyle ilgili Rogers'tan farklı olarak Maslow, bu sürecin kendini gerçekleştirme devam ettikçe ilerleyeceğini fakat bu süreçte sosyal etkileşimin etkisinin temel bir faktör olmadığını düşünmektedir. Maslow'a göre, benliğin tanınması bir ihtiyaçtır ve benliğin tanınmasıyla ilgili ihtiyacın doyurulması, kişinin kendine güveninin artmasına, kendini daha güçlü ve değerli hissetmesine, kendini işe yarar hissetmesine yardımcı olmaktadır.

Gordon (1959)'a göre, benlik kavramının oluşumu dinamik bir süreçtir. İnsanlar kendiyile ilgili bir algıyla dünyaya gelmez. Dünyada kendi dışında da varlıkların da olduğunu anladıkça kendiyile ilgili bir algı geliştirmeye başlar. Aynı zamanda insanlar herhangi bir tutum ya da değer sistemiyle de dünyaya gelmezler. Kendileriyle ilgili ilk algıları aile içinde oluşmaya başlar. Sonraları çevreyle etkileşimle bunları geliştirirler ve bu süreç sürekli olarak değişerek ve gelişerek devam eder (Poloai, 1980:13).

Baldwin (1992) de, benlik kavramının dinamikliğiyle ilgili Gordon (1959)'un görüşlerine katılarak, *“bireyin kendiyile ilgili düşündükleri devam eden, süregelen süreçlerdir*

ve benlik kavramı birey ve çevresi arasındaki diyalektik ilişkinin ürünüdür” şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.

Bu tanımlara bağlı olarak benlik ve benlik kavramının tanımıyla ilgili üç ana teorik yaklaşım karşımıza çıkmaktadır. Bunlar: (a) sosyal çevreye kısmi olarak bağımlı (öğrenilen benlik) (self-as-known) ve kısmi olarak da bağımsız, kişinin merkezi bir yapısı olarak (öğrenen benlik) (self-as-knower) (James, 1950) ; (b) kişi ve çevresiyle diyalektiğinin bir ürünü olarak oluşmuş, bağdaştırıcı bir şema ya da yapı olarak (Baldwin, 1992) ; (c) kişilerin sosyal çevre içerisindeki tutumlarından yola çıkarak oluşan sosyal bir kavram olarak, üç farklı yaklaşımdır (Oppenheimer, Oosterwegel, 1993:12).

Benlik kavramının oluşumu yazarların büyük çoğunluğuna göre çocukluğun erken yaşlarında başlamaktadır. Örneğin Anderson (1952)’a göre “yaşamın ilk yılı benlik kavramının oluşumu için en önemli dönemdir”. Rosenberg (1979)’e göre ise “yaşamın erken dönemlerinde oluşturulmuş olan benlik-resimleri gerçek benliğin ciddi bir şekilde değişmeye başladığı ergenlik dönemlerinde de etkisini göstermektedir”. Ayrıca benliğin oluşumundan sonra değişiminin neredeyse imkansız olduğunu da söylemektedirler (Maslow,1954; Rosenberg,1979). Buna karşın (Erikson,1950; Rogers,1981; Kohut,1971; Rhodewalt, Agustsdottir,1986)’a göre benlik kavramı belli gelişim evrelerinde gelişebilmekte ve insanların kendilerini daha farklı perspektiflerden görmeleri de mümkün olabilmektedir (Akt. Hattie, 1992:2). Andrews (1966)’e göre ise, benlik kavramı doğuştan getirdiğimiz bir güdü değildir ve öğrenilmektedir. Benlik kavramı kişinin çevresiyle olan etkileşimi ve tecrübeleriyle oluşturduğu bir “resim”dir.

Benlik kavramının oluşumuyla ilgili, gelişim psikologlarından Piaget (1952:25) ise, çocuğun benliğini etrafında var olan sosyal ve fiziksel çevreden ayırt edemeyeceğini söylemiştir. Çocuğun benliği bir bütün olarak algılayabileceği dönem ise bilişsel gelişimin gerçekleşmiş olduğu döneme denk gelmektedir.

Bireylerin davranışlarını açıklamada en temel kavramlardan biri olarak da karşımıza benlik kavramı çıkmaktadır (Rogers, 1981). Benlik kavramı, kişinin hem dünyayı algılamasını, hem de kendi davranışını algılamasını etkiler. Güçlü, olumlu bir benlik kavramı olan kişi, dünyayı zayıf bir benlik kavramıyla algılayan kişiden oldukça farklı görür. Benlik kavramının gerçeği yansıtması da gerekmez; bir kişi çok başarılı ve saygın olabilir, ancak

kendini tamamıyla başarısız görebilir (Atkinson, 1995:543). Bu da davranışlarımız üzerinde benliğimizden çok, benlik algımızın etkisi olduğunu göstermektedir. Örneğin, kişi kendini karşılaştığı bir durumla ilgili olarak yeterli görüyorsa, kendini yeterli görmediği durumlardakinden çok daha rahat davranacaktır (Li Pun, 1985:1). Benzer şekilde Combs (1971:39) da benlik kavramının bir kişinin davranışlarını belirlemede en temel birim olduğunu vurgulamış ve bir kişi kendini güçlü hissediyorsa daha etkili bir biçimde öğrenebilecektir şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Combs ve Snygg (1948:122) ayrıca şunları belirtmişlerdir:

Kişinin ne düşündüğü ve nasıl davrandığı büyük ölçüde kendiyile ve yetenekleriyle ilgili oluşturduğu kavramlarla belirlenir... Herhangi bir olay karşısında nasıl davranacağımız (1) kendimizi nasıl algıladığımızı, (2) içinde bulunduğumuz durumu nasıl algıladığımızı bağlar.

Özetle diyebiliriz ki, insanların nasıl davranacağı, kendilerini nasıl algıladıklarıyla ilgilidir. Kendilerini nasıl algıladıkları, çevrelerinin onlara nasıl davrandığıyla ilgilidir. Herhangi bir konuda başarılı olup olmamaları da yine benlik algılarıyla ilgilidir.

Fekler (1974:112)'a göre , ergenler tarafından en çok sorulan sorulardan biri “Ben kimim?” sorusudur. Uyguladığı bir kompozisyonda öğrencilerden biri şunları yazmıştır:

“Öncelikle, şunu biliyorum ki dünyada benden bir tane daha yok, hiçbir yerde, bir kar tanesi gibi. Hiç kimse benim düşündüklerimi düşünmüyor, kimse çevreyi benim gördüğüm gibi görmüyor.”

Benlik algısının davranışlarımıza etkisiyle ilgili, Frank Kalama'nın (1981:25) yaptığı çalışmada, Güney Pasifik'te gerçekleşmiş olduğunu belirterek anlattığı “Johny Lingo” isimli hikaye incelenmeye değerdir:

“Johny Lingo

Köyün en zengin ve yakışıklı bekar genci olan Johny bir gün evlenmeye karar verir.

Köydeki istediği kızla evlenebilecek durumdadır çünkü yaşadığı yerde kız almak için kızın ailesine büyük baş hayvan verilmektedir ve köyde en çok büyük baş hayvana Johny sahiptir.

Ayrıca evlenen kızların statüsü de bu hayvanların sayısına göre artmaktadır. Köyde evlenmesi karşılığında en çok hayvan verilen kadına yedi büyük baş verilmiştir. Johny'nin arkadaşları onun bir kız için üç ya da dört hayvandan fazlasını vermeyeceğini düşünmektedirler çünkü Johny eli çok sıkı bir gençtir ve parasını hep akıllıca kullanmaktadır. Johny'nin eş seçiminden önce köydeki herkes, özellikle de genç kızlar büyük merak içindedirler. Acaba Johny kimi seçecek? Güzel bir kız mı? Zengin bir kız mı?

Derken büyük merak başlar. Johny seçimini açıklayacağı gün köyde büyük bir sessizlik olur. Johny yavaşça Mahana'nın evine doğru ilerler. Mahana evden hiç dışarı çıkmayan, sessiz, sıradan bir kızdır. İnsanlara göre Johny Mahana'yı bir ya da iki hayvan karşılığında babasından rahatlıkla alıp zenginliğini devam ettirebilecektir. Herkes bu düşünceyle ve büyük merakla içerideki konuşmanın sonucunu beklemeye başlar.

Babası kızının çirkin bir kız olduğunu düşündüğünden çok fazla hayvan teklif etmeye utanır ama iyi bir ücret alabilme ümidiyle Mahana'nın iyi özelliklerini saymaya başlar. Johny lafı daha da uzattırmadan hemen araya girer ve "Mahana için sekiz hayvan veririm" der. Babası büyük bir şaşkınlıkla teklifi hemen kabul eder ve hemen balayına çıkarlar. Balayında Johny Mahana'ya çok iyi davranır, ona değer verir, isteklerini özenle dinler ve Mahana'nın önceden hiç yaşamadığı bu duygularla kendini çok değerli ve güzel hissetmesini sağlar.

Balayından dönüşlerinde insanlar gözlerine inanamazlar.. Mahana ne kadar zeki ve güzel bir kızdır halbuki. Durumun şaşkınlığıyla insanlar aralarında şöyle konuşmaya başlamışlar: "Johny yine zekasını ispatladı. En çok hayvanı verdi ama en güzel kızla da o evlendi."

Mahana ise o günden sonra hak ettiği değeri bulur, köyde saygıdeğer bir insan olur. Johny "önemli olarak gördüğü" kişiyi sever ve bu da onun yeni benlik algısını oluşturur.

Ayrıca Gale (1969)'e göre bir konuda kendimizi yeterli görüyorsak, yeterli olduğumuzu göstermek amacıyla o işi başarma yollarını araştırarak ve bulacağız, aksi takdirde o işi başarmak için gerekli yollarla ve metodlarla ilgilenmeyeceğiz. Sonuç olarak başarısız olacağız. Combs (1973) ise, bu konuda “kişinin hayatta hiç başarısı yoksa kendini nasıl yeterli görebilir ki?” diyerek başarının, başarı inancı geliştireceğini vurgulamıştır. Hamachek'in de bu konudaki yorumu kayda değerdir. Hamacheck'e göre başarı-tipli (success-type) kişiler başarmak için, başarısız-tipli (fail-type) kişilerse başarısızlık için bir yol bulacaktır (Kalama, 1981:29).

20. yüzyılın başlarında benlik kavramıyla ilgili yoğun bir ilgi uyanmaya başlamıştır. Ancak, 1910 ve 1930'lu yıllar arasında psikologların çoğu belli sistemler ve temellerini atmaya çalıştıkları teorileri üzerine düşünmüş ve benlik kavramı üzerinde yeterince durulmamıştır. Örneğin , Fraudian psikologlar bilinçsiz motivasyon, gestaltçı psikologlar içgörünün değeri ve seçici algıyı ve davranışçı psikologlar bilinçle ilgili olarak ancak somut, gözlenebilir davranışların bilimsel araştırmada yer alabileceğini savunmuşlardır. Farklı düşünceler içinden, son yıllarda yapılan çalışmaları değerlendirecek olursak, bu savaşı davranışçı psikologların kazandığını görürüz. 1930 ve 1960'lı yıllarda benlik kavramıyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır.

Rogers (1981) , Maslow (1987) , Combs (1962), Fitts (1954), Gordon (1959), Allport (1955) ve burada ismi geçmeyen birçok yazarın benlik kavramıyla ilgili yaptığı çalışmalar benlik kavramının özel bir bölümüyle ilgilidir. Hansford ve Hattie (1982:13)'ye göre de benlik algısının belli yönleri üzerinde yürütülen çalışmalar daha güvenilir ve sonuç verici olacaktır.

Benlik kavramı ile birlikte ilişkisi olduğu gözlenen değişkenlerden biri “cinsiyettir”. Eagly (1987:17)'ye göre erkeklerin kendileriyle ilgili algıları kadınlara göre daha kuvvetlidir. Kadınlar ise bireysel algılardan çok çevreleriyle ilgili algılar geliştirmektedirler. Ayrıca Muff'ın (1982) çalışmasına göre, kızların benliklerini erkeklere oranla daha negatif algıladıkları da cinsiyet bakımından benliği algılamada erkeklerle kadınlar arasında farklılık olduğu görüşünü kanıtlar niteliktedir.

Benlik kavramı ile ilişkili olduğu düşünülen bir diğer ilişkili değişken ise “başarıdır”. Wylie (1979:13), kişinin başarısının, kendi başarısını değerlendirip değerlendirmemesiyle

oldukça ilişkili olduğunu söylemektedir. West, Fish ve Stevens (1980)'ın çalışmaları da bu görüşü doğrular niteliktedir. Dolayısıyla yapılan çalışmalara göre, başarının benlik kavramıyla direk ilişkili olduğu söylenebilir. Benlik algısı kuvvetli olan kişilerin başarı düzeylerinin de yüksek olması beklenmektedir (Hansford, Hattie, 1982:11).

Fitts (1954), benlik algısı ve performans arası ilişkinin kuvvetliliğini ifade etmek için daha iddialı bir açıklama yapmış ve benlik algısıyla ilgili yapılacak her ölçümün az da olsa performansla mutlaka bir ilişki göstereceğini vurgulamıştır.

2. Mesleki Benlik Kavramı

Super (1963:20), mesleki benlik kavramını “bireyin meslekle ilgili olduğunu düşündüğü kişisel özelliklerinin kümesi” olarak tanımlamaktadır. Mesleki benlik kavramı, benliğin farklı rol ve durumlarda sergilediği resimlerden oluşan benlik kavramı sisteminin bir parçası olarak düşünülebilir. Benlik kavramını oluşturan bu algılardan bazıları meslekler ve mesleklerin gerektirdikleri kişilik özellikleri ile ilgilidir (Barett ve Tinsley,1977).

Mesleki benlik kavramının gelişiminde; oluşma, geçiş ve tamamlama süreci olmak üzere üç önemli unsur yer almaktadır. İnsanlar bebeklik döneminden başlayarak, keşfetme yoluyla bir benlik kavramı oluştururlar. Bu oluşum, insanların işlere karşı tepkilerinin ve yaklaşımlarının başkalarından farkını belirten ben-farklılaşması süreciyle devam eder. Ailedeki insanlarla veya tanıdık kişilerle özdeşleşme de başka bir yoldur. Rol oynama, ister hayali isterse davranışsal olsun, insanların mesleki benlik kavramlarını keşfetmelerine yardımcı olur. Oluşan ve gelişen benlik kavramı, zamanla mesleki terimlere dönüştürülür. Mesleki benlik kavramının yerleşmesi, mühendislik ya da öğretmenlikte olduğu gibi profesyonel bir eğitim almak ya da profesyonel olarak bir işe başlamakla yerleşir (Jones, 1982:147).

Ayrıca, mesleki benlik kavramının cinsiyete göre değişip değişmediği de araştırmalara konu olmuştur. Karman (1973), üniversitede okuyan kız öğrencilerden kendilerini on kelimeyle anlatmalarını istemiştir. Erkek mesleklerine yönelmiş kadınlar, kendilerini daha düzenli, bireysel, sorgulayan, analitik ve eleştirel düşünebilen, kararlı ve bilimsel görmektedirler. Bayan mesleklerine yönelmiş olanlar ise kendilerini genel olarak sosyal ve

ileri görüşlü olarak tanımlamışlardır. Bu da, mesleki benlik kavramının, kadın ya da erkek mesleki rolleri şeklinde değişebildiğini göstermektedir.

Bu konudaki görüşleri gözden geçirecek olursak, mesleki benlik kavramının, genel benlik kavramının bir boyutu olduğu söylenebilir. Ancak, Betz (1994), genel benlik kavramının mesleğe bakan yönüyle ilgili daha fazla tanımlama ve çalışma yapılmasının mesleki benlik kavramının teorik ve ölçümsel sınırlarının belirlenmesi açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır.

3. Meslek Seçimi ve Önemi

Meslek seçimi, insanın hayatı boyunca verdiği en önemli kararlardan biridir. Bu seçim, en iyi şekilde çocuğun kendi ilgi ve kişilik özellikleriyle mesleğin gerektirdiği özelliklerin birbiriyle bağdaşması ile olur (Üre ve Yılmaz, 1997:48).

İş hayatı bir yetişkinin hayatında en fazla vakit alan ve onu meşgul eden aktivitedir (Super, 1960). Gini (1998), mesleği, kişinin belli bir yaşam tarzını sürdürebilme amacı ile içinde bulunduğu aktiviteler olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla meslekler, kişilerin kendilerini ve sosyal statülerini anlamaları adına en önemli kaynaklardır. Kısaca diyebiliriz ki, nerede çalıştığımız, nasıl çalıştığımız, ne yaptığımız ve mesleğimizin gerektirdiği tüm koşullar kişiliğimizin bir parçasını oluşturmaktadır ve birbirinden ayrılmaz.

Romancı Elia Kazan, mesleklerimiz ve kendimizle ilgili algılarımızın birbirinden ayrılmayacağını vurgulamaktadır. Kazan'a göre insanlar yaptıklarından ibarettir ve yaptıkları şeyler de kim olduklarını ya da kim olacaklarını doğrudan etkiler. Mesleklerimizden edindiğimiz dersler zamanla hayatla ilgili oluşturduğumuz metaforlar olurlar ve dünyadaki olup biteni algılamamızı sağlarlar. Filozof Adina Schwartz, zihinsel sağlık açısından bir yetişkinin hayatında, mesleğin temel bir gereksinim olduğunu söylemiştir. Çocukların kişiliklerini tamamlamak için oyuna duyduğu ihtiyacı yetişkinler mesleklerine karşı duyarlar (Gini, 1998).

Bir bireyin hayatında “Ben şöyle bir insanım, böyle bir insanım” şeklinde benlikleriyle ilgili açıkça tanımlar yapmaya zorlayan en önemli anlardan biri de iş seçimi sürecinde

gerçekleşmektedir (Super, 1960). Dolayısıyla denilebilir ki, meslek seçimi, kişilerin benlikleri, kişilikleriyle ilgili kavramlar geliştirmeleri, “Ben kimim?” sorusunun cevabını aramaları adına en zorlayıcı süreçlerden biridir. Freud, insan gelişimiyle ilgili tanımlar yapmaya çalışan diğer araştırmacıların çoğu gibi, mesleğin birey açısından önemini vurgulamıştır. Meslek sayesinde kişi kendine bir çevre geliştirir, günlerini ve haftalarını ona göre belirler, kendini üretken hissetmesini ve kendine toplum içerisinde bir mevki edinmesini sağlar. Freud’a göre meslek ve sevgi varoluşu yöneten iki merkezi kuvvettir (Seligman,1994). Çağdaş kuramcılardan Super (1983) ve Holland (1973:32) da benzer şekilde, mesleğin belirlenmesiyle insan hayatının tümünün etkilendiği görüşündedirler.

Gottfredson (1985), benlik kavramının gelişimini, meslek seçimi süreciyle ilişkilendirerek benlik kavramının mesleki yönünü de vurgulamıştır. Gottfredson’a göre, benlik kavramı kişinin kendi görünüşünü algılamasından, yeteneklerinden, değerlerinden, kişiliğinden, cinsiyetinden ve toplumdaki yerinden oluşmaktadır. Benlik kavramını oluşturan bu öğeler de kişinin meslek seçiminde etkili olabilmektedir.

Gottfredson (1981) meslek seçim süreci ile ilgili olarak, kararların daraltılması işleminden (circumscription) ve hedeflerin uyarlanması (compromise) bahsetmektedir (Betz, 1994; Gottfredson,1981; Gottfredson, 1985; Zunker, 1998:47). Eğer benlik kavramının merkezindeki öğelerle meslek çatışırsa, meslek reddedilir (Zunker, 1998:47).

Bireylerin kişilik özellikleri ve benlik algılarına uygun meslekler seçmesi oldukça önemlidir. Super (1963:1)’a göre:

Bir insan meslekle ilgili terminolojisine kendinin nasıl biri olduğunu yerleştirir...bir mesleğe girerken kendiyle ilgili bir kavram oluşturmaya ihtiyacı vardır...bir mesleğe bağlanırken kendini gerçekleştirmeyi başarır...sonuç olarak yaptığı iş, benlik kavramına uygun bir rol sergilemesini sağlar...

Morrison (1962) ve Korman (1967)’in çalışmaları da bireyin meslekle ilgili seçiminin benlik kavramını tamamlamaya çalışma eğilimi olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Bu çalışmalarda meslekler, erkek meslekleri (erkeklerin daha çok tercih ettikleri meslekler) ve kadın meslekleri (kadınların daha çok tercih ettiği meslekler) olarak ayrılmış ve erkeklerin ve

kadınların benlik algılarıyla ilgili tanımlar yapılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak, erkeklerin erkek mesleklerini, kadınların ise kadın mesleklerini daha çok tercih ettikleri görülmüştür.

İnsanlar kendilerini, bir iş yaptıkları, üretken oldukları için daha değerli ve önemli görürler. Böylece kendine saygıları ve güvenleri gelişir. Toplum içinde yararlı olma, hizmet verme yoluyla toplumsal saygınlık kazanma söz konusudur. İş etkinlikleri içinde başkalarıyla etkileşimde bulunuruz, belli rol ve görevlerle sosyal kimliğimizi kazanırız. O halde çalışmanın temelinde bireyin çok yönlü psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanması söz konusudur (Yeşilyaprak, 2002:205). Bireylerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında en önemli araçların belki de en başında gelen meslek, eğer doğru bir kararla seçilebilmişse, bu ihtiyaçların daha üst düzeyde doyurulmasına yardımcı olabilir.

Eren (1989)'in görüşleri de, yukarıda bahsedilen mesleki doyumun önemini vurgulamaktadır. Eren (1989:62)'e göre kariyer ihtiyacı tatmin edilmemiş kişilerde objektif olmayan biçimde davranma, saldırganlaşma, içine kapanma, yeteneklerin azalması ve kişilik farklılaşmaları görülmektedir.

Ohlbaum (1971), çalışan kadınların çalışmayanlara göre kendilerini daha saygıdeğer bulduklarını, kendilerini daha doğal ifade edebildiklerini aynı zamanda gelecekle ilgili daha az tedirgin olduklarını gözlemlemiştir.

Walsh ve Osipow (1973)'un araştırmalarına göre de, çalışan kadınların kendilerini algılama düzeyleri çalışmayan kadınlara oranla daha yüksektir. Ayrıca Stein, Newcomb ve Bentler'in 1990 yılında yaptıkları çalışma sonucunda, çalışan ya da üniversite eğitimi gören kadınların, benlik kavramının önemli bir yönünü oluşturan benlik-saygısı (self-esteem) düzeyinin çalışmayan ve üniversite eğitimi görmeyen kadınlara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Walters ve Saddlenire (1979), üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin kariyer planlarıyla ilgili algılarını incelediği araştırmasında, belli bir mesleğe karar vermemiş öğrencilerin kendilerini anlamaya (self-understanding) daha çok ihtiyaç duyduklarını ve iş seçimiyle ilgili kararsız öğrencilerin kişilik problemleri yaşadıklarını ortaya koymuştur.

4. Kişilik Özelliklerinin Önemi Vurgulayan Meslek Kuramları

Literatür incelendiğinde, bir çok meslek kuramı karşımıza çıkmaktadır. Ancak burada sadece kişilik özelliklerinin önemini vurgulayan meslek kuramları hakkında bilgi verilecektir.

4.1. Özellik-Faktör Kuramı

Özellik-faktör kuramı ilk mesleki rehberlik kuramı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuram, bireysel farklılıklarla ilgili çalışmaların artmasıyla 1909 yılında Frank Parsons tarafından ortaya atılmıştır. Kuramın temel amacı, meslek seçimi ve mesleki rehberliğin kalitesini arttırmaktır (Gothard, Mignot, 1999). Bu amaç doğrultusunda Parsons (a) bireylerin kişisel özellikleriyle (b) mesleklerin gerektirdiği özellikleri karşılaştırmıştır. Özellik-faktör yaklaşımı, meslek tanımları, mesleklerin gerektirdikleri ve mesleklerle ilişkili olabilecek bireysel özelliklerin tanımlamalarını yapmada büyük ölçüde etkili oldu ve kişilik özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği kişisel özellikler arası ilişkinin varlığı incelenmeye başlandı. Bu yaklaşımla ayrıca ilk olarak, psikometrik testler bireylerin kendilerine en çok uyan meslekleri seçebilmeleri için, mesleki rehberlik kapsamında kullanılmaya başlanmıştır (Gothard ve Mignot, 1999).

Parsons'a göre meslek seçimi üç basamaktan oluşmaktadır: (a) kişisel özelliklerin tanımlanması, (b) mesleklerin gerektirdikleri özelliklerin belirlenmesi, (c) her ikisinden elde edilen verilerin birbirlerine uygunluk düzeylerine bakılması. Parsons, kişisel özelliklerle bireylerin yeteneklerini, ilgilerini, değerlerini, ihtiyaçlarını ve kişilik özelliklerini vurgulamıştır. Özellik-faktör kuramında, bireylerin kişilik özelliklerinin önemli olduğunu, bu kişilik özelliklerine uyan iş kapsamında yerleştirme yapılması gereği üzerinde durulduğunu görürüz.

4.2. Super'ın Benlik Kavramı Kuramı

Super'ın benlik kavramı kuramı, aşağıda belirtilen şu varsayımlardan oluşmaktadır (Super ve Savickas, 1996:121):

1. İnsanlar ilgileri, yetenekleri ve kişilikleri yönünden farklıdır.
2. Bu özelliklere bağlı olarak, her bir birey bazı meslekler için daha elverişlidir.
3. Bu mesleklerin her biri, belli yetenekler, ilgiler ve kişilik özellikleri gerektirmektedir.
4. Mesleki tercihleri ve yeterlilikleri, insanların yaşadıkları ve çalıştıkları koşullar, dolayısıyla da benlik kavramları zamanla ve yaşanan tecrübelerle değişebilmektedir.
5. Bu süreçler, büyüme, araştırma, yerleşme, koruma ve çöküş evreleri olarak isimlendirilebilir. Bu evrelerin her biri de alt evrelere (deneme basamağı, geçiş basamağı, sınama ve izleme basamağı gibi) bölünebilir.
6. Meslek seçim süreci, bireyin anne-babasının sosyo-ekonomik düzeyi, zihinsel yeteneği ve kişilik özellikleriyle belirlenir.
7. Yaşam basamaklarındaki gelişim, yetenek ve ilgilerin olgunlaşması ve benlik kavramının gelişmesiyle yönlendirilebilir.
8. Mesleki gelişim sürecinin ilerlemesi, kişinin çok çeşitli roller oynayarak elde edeceği bir benlik kavramı oluşturması ve geliştirmesiyle mümkündür.
9. Mesleki gelişimin ilerlemesi, mesleki benlik kavramlarının gelişmesi ve uygulamaya konmasına bağlıdır. Bu işlem, benlik algısının kalıtım yoluyla aktarılmış olan yetenek ve fiziksel görünüm, belli gözlemler sonucu çeşitli rollerin oynanması ve bu rollerin hangi noktaya kadar sosyal onay gördüğünün değerlendirilmesi işlemlerinin bir sentezidir.
10. İş ve yaşam doyumu, bireylerin yetenekleri, ilgileri, değerleri, kişilik özellikleri ve benlik algılarını ifade edebilecekleri olanakların çokluğuna bağlıdır.
11. İş, birçok insanın kişiliğini yapılandırmasına olanak sağlayan ortamdır. Çalışma fırsatı olmayan insanlar için ise, kişiliğin yapılandırılmasına boş zaman aktiviteleri ve ev içi aktiviteler yardımcı olabilmektedir.

Super (1960)'a göre, her bireyin kendini ve çevresini algılayabilme yeteneği vardır fakat bu algıların organize edilmesi ve birleştirilmesi farklılık göstermektedir. Bireylerin yaşları ilerledikçe, bu algılar daha da gelişmektedir. Daha sonra bireyler, tercih etmek istedikleri mesleklerle ilgili algılarını geliştirmeye başlarlar. Sonuç olarak, meslek seçimi benlik algısı ile mesleki benlik algısının yakınlığına bağlıdır. Bu sebeple bireyler, oluşturdukları benlik algılarına uygun meslekler seçerler (Osipow ve Walsh, 1990).

Super'a göre meslek seçimi; belli bir gelişim sürecinde, birey ile çevrenin etkileşimi sonucu oluşan benlik tasarımının bir mesleğe yansımaları ve ifadesidir (Yeşilyaprak, 2002:210). Ayrıca, Super'a göre kişinin meslek seçimi, benlik kavramının mesleki terimlerle ifadesidir. Örneğin, ben hukukçu olmak istiyorum demek; ben sosyal sorunlarla ilgili ve onları anlayıp çözmeye yetenekliyim, toplum değerlerinin korunmasına önem veriyorum, insanlara düşüncelerimi aktarıp onları ikna etmekten hoşlanıyorum demektir. Benzer şekilde, ben doktor olmak istiyorum diyen biri; ben zeki, çalışkan, uyumlu, geniş görüşlü, sabırlı ve soğukkanlıyım, insanlara yardım etmek bana büyük mutluluk veriyor demektir (Kuzgun, 2000:188). Benlik kavramının mesleki terimlere dönüştürülme işlemi, beğenilen bir mesleki role sahip yetişkinle özdeşleşme, üstlendiği rolde yaşantılar geçirme ve kendisinin belirli bir mesleğe yönelik yetenek ve kapasiteye sahip olduğunu fark etmesi süreciyle oluşur (Jones, 1982:147).

4.2.1. Benlik Kavramının Gelişim Aşamaları

Super (1960)'a göre benlik kavramının oluşması ve bir meslek tercihinin dönüşmesi (mesleki benlik kavramının oluşumu) yaşam boyu süren bir süreçtir. Bu süreçler sırasıyla şu şekilde sıralanabilir (Kuzgun, 2000:172; Jones, 1982:147; Yeşilyaprak, 2002:211) ;

1) Büyüme (Growing) Dönemi: Benlik Algısının Oluşumu (0-14 yaş)

Bu aşamada çocuğun benlik kavramı, anne-baba, yakın akrabalar, öğretmenlerle özdeşleşme gibi süreçlerle oluşmaya başlar. Okula başlayınca çalışmayı öğrenir, yeteneklerini geliştirir, ne olmak istediğini düşünür. Anne-babasının ve diğer yetişkinlerin yapıp ettikleri

hakkında bilgi edinir. Benlik kavramı ile meslek kavramları arasında ilişki kurmaya başlar, bazı meslekleri kadınlar, bazılarını erkekler için uygun görür.

İlk olarak anne-babayla başlayan özdeşim, diğer yetişkinlerin hayatları ve işleriyle ilgili daha çok şey öğrendikçe özdeşimi yer değiştirir. Farklı kahramanlar bulan çocuk, kendini değişik rollerde hayal eder, oyunlarında yetişkinlerin iş etkinliklerini temsil eder. Başlangıçta fantezi ihtiyaçlarının önemli olduğu ancak sonraları ilgiler ve yeteneklerin daha önemli hale gelmeye başladığı büyüme dönemi, şu alt basamaklardan oluşmaktadır.

1.1) Hayal (Fantasy) Basmağı (4-10 yaş): Bu aşamada çocuğun davranışlarında hayal kurma ve rol denemeleri hakimdir.

1.2) İlgi (Interest) Basamağı (11-12 yaş): Mesleklerle ilgili iş etkinliklerini beğenme ve hoşlanma, mesleki ilgilerin ilk başladığı basamaktır.

1.3) Yetenek (Ability) Basamağı (13-14 yaş): İşlerin gerektirdiği yetenek ve niteliklerin daha yoğun bir biçimde dikkate alındığı basamaktır.

2) Araştırma (Exploration) Dönemi: Okuldan İşe Geçiş (14-24 yaş)

Bireyin, büyüme döneminde olduğundan çok daha fazla araştırma ve incelemeye başladığı dönemdir. Bireyler bu aşamada kendilerini, başkalarının mesleki rollerini ve iş dünyasını keşfetmeye başlarlar. Çevreyle ilişkiler, etkinlikler, yaşantılar ve ev, okul, yarı zamanlı (part-time) işlerde oynanan roller mesleki benlik kavramı için veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu dönemde ergen daha bilinçlidir ancak bu dönemin başlangıcı oldukça acemicedir. Ancak, zamanla toplumun önem verdiği değerler ve hangi etkinliklerin daha çok ilgisini çektiği konusunda bir bakış açısı geliştirir. Bu dönem şu alt basamaklara ayrılır:

2.1) Deneme (Tentative) Basamağı (14-18): Bu basamak daha çok gerçekçi olmayan, fantezi seçimlerin yapıldığı ve net bir karara varılamadığı, isabetsiz tercihlerin yapıldığı basamaktır.

2.2) Geçiş (Transition) Basamağı (19-21): Belirli bir iş dünyasına giren ya da belli bir meslekle ilgili bir eğitime başlayan genç, daha gerçekçi seçimler yapmaya başlar. Artık, benlik kavramını uygulamaya koyma çabası içindedir.

2.3) Sınama (Trial) Basamağı (22-24 yaş): Bu basamakta kişi artık kendine bir çalışma alanı bulmuştur ve kazandığı yetenekleri burada sınamaya başlamıştır. Genç, hakkında daha doğru ve ayrıntılı bilgiler edindiği için uygun doyum yolları bulabilir. Bu arada isteklerinin bir kısmından vazgeçebilir, bazılarında değişiklik yapabilir. Zamanla benlik kavramıyla işin gerektirdiği roller arasında bir uyum sağlamaya ve durumu gözlemleyip değerlendirmeye çalışır.

3) Yerleşme (Establishment) Dönemi: Benlik Kavramı Değişimleri bitirir. (25-44 yaş)

Yerleşme dönemi, artık denemelerin azalıp uygun bir alanın bulunması ve o alanda kararlı bir işin bulunması dönemidir. Kişi, sosyal yaşamını da işine göre düzenlemeye çalışır. Mesleki benlik kavramı kararlılık kazandıkça, ilerlemek ve iş dünyasında güvenli bir yer edinmek için daha çok çaba harcanır. Devam ettirme (maintenance) kavramını da doğal olarak beraberinde getiren yerleşme dönemi, şu alt basamaklardan oluşmaktadır:

3.1) Sınama (Trial) Basamağı (25-30 yaş): Başlangıçta uygun görülen bir çalışma alanı bireye doyum sağlamayabilir ve bunun sonucu gerçek işini bulana kadar birkaç iş değişikliği görülebilir.

3.2) Sağlamaştırma Basamağı (31-44 yaş): Meslek örüntüsü berraklaştıkça, bireyin çabaları onu sağlamaştırmaya ve iş dünyasında güvenli bir yer edinmeye doğru yönelecektir. Bir çok kişi için bu yıllar yaratıcı yıllardır.

4) Devam Ettirme (Maintenance) Dönemi (45-64 yaş)

Birey artık olgunlaşmıştır. Bu aşamada ondan beklenen, artık yeni bir temel oluşturmaktan çok, varolan benlik kavramını başarılı bir şekilde korumaktır. İş yaşamında uygun bir yer edindikten sonra, kişinin tüm çabası onu elde tutmaya ve geliştirmeye yönelik olacaktır.

5) Düşme (Declining) Dönemi (65 yaş ve sonrası)

Bireyin fiziksel ve zihinsel güçlerinin azalması nedeniyle, çalışma etkinlikleri değişime uğrar. Bu dönemde insan beden gücünden çok, geçmiş tecrübelerinden ve bilgisinden yararlanır ve bunları kullanabileceği alanlara yönelir. Bu dönemde yapılması gereken görev, bir yaşam boyu oluşan ve uzun bir süre sabit kalan benlik kavramını çalışma alışkanlıkları bakımından değiştirerek, yeni bir benliğe uyum sağlanmasıdır.

Birey düşme döneminde daha az yük alabilir ve bunun fakında olarak çalışma alışkanlıklarını mevcut kapasitesine göre ayarlayabilir. Emeklilik yaşamında ve çalışma yaşamını sonlandırmada bireyler açısından büyük farklılıklar gözlenir. Bazıları bunu yapıcı bir şekilde sonuçlandırabilir, bazıları ise hayal kırıklıkları ve sıkıntılarla dolu bir zaman olarak yaşarlar. Faaliyetlerin yön değiştirdiği bu dönem, şu alt basamaklardan oluşmaktadır:

5.1) Yavaşlama (Deceleration) Basamağı (65-70 yaş): Bireyin çalışma temposu yavaşlar ve yapılan işlerin yapısı değiştirilir. Bu basamakta azalan kapasite ile görülen iş arasında bir uyum sağlamaya çalışılır. Bir çok insan bu dönemde iş değiştirip, tüm gün yerine yarı zamanlı (part-time) işlerde çalışmaya başlar.

5.2) Tam Emeklilik (Retirement) Basamağı (71 ve sonrası): Artık bu yıllarda meslektan ayrılma ve işi tamamıyla bırakma gereği hissedilir. Bireyler arasında bu bakımdan da farklılıklar görülebilir. Bazıları iş bırakmayı kolay ve hoş karşılayabildiği halde, bu zorunluluk bazılarına çok ağır gelebilir.

4.3. Holland'ın Tipoloji Kuramı

Kişilik özelliklerinin meslek seçimindeki önemini en çok vurgulayan yazarlardan biri de Holland'dır. Holland'a göre meslek seçimi, kişiliğin iş dünyasında ifade bulan bir yansımasıdır. Holland, insanların 6 kişilik tipinden birine sahip olduklarını ve bunlara uygun mesleklerden birini seçtiklerini savunur. Tipoloji kuramının 4 temel varsayımı vardır :

1. Birçok insan, benzerlikleri dikkate alındığında, altı kişilik tipinden birine yerleştirilebilir. Bunlar: Gerçekçi, Araştırmacı, Artistik, Sosyal, Girişimci ve Gelenekçi tiplerdir.
2. Altı kişilik tipinin karşılığı olan, altı tür mesleki çevre vardır.
3. İnsanlar sahip oldukları beceri, yetenek ve değerleri kullanmalarına imkan sağlayacak çevreleri ararlar.
4. Bireyin meslek seçimi davranışını, kişilik tipi ve çevrenin özellikleri arasındaki etkileşimi belirler (Yeşilyaprak, 2002:213; Jones, 1982:163).

Her bir çevre, belli bir kişilik tipinin başat olduğu bir ortamdır. Örneğin, girişimci çevre, girişimci tiplerin hakim olduğu bir çevredir ve bu tip sorunlarla ilgilenir. İnsanlar kendi eğilimlerine uygun insanların bulunduğu ortamlarda yaşamak isteyeceklerdir. Böylece, tipler bir araya geldiklerinde, kendi temsil ettikleri tipi yansıtan bir çevre yaratacaklardır (Kuzgun, 2000:130).

Kuramda bahsedilen kişilik tipleri ve bu kişilik tiplerine ait kişilik özellikleri şunlardır (Kuzgun, 2000:132) :

Gerçekçi (Realistic) Tip: Bu gruptaki insanlar nesnelere, araçları, makineleri sistematik bir biçimde kullanmaya önem verirler, sosyal ilişkilerden hoşlanmazlar. Gerçekçi kişilerin mekanik ve atletik yetenekleri, açık hava ilgileri gelişmiştir, para, güç ve statüye önem verirler. Başlıca kişilik özellikleri şunlardır: Utangaç, geleneklere bağlı, içten, samimi, erciz, doğal, pratik, sebatkar, dengeli, içgörüsü zayıf ve maddeci.

Araştırıcı (Investigative) Tip: Bu gruptaki insanlar fiziksel, biyolojik ve sosyal olayları anlamak ve kontrol etmek için onları sistematik olarak gözlemlemekten, soyut kavramlarla uğraşmaktan hoşlanırlar. Bu kimseler başkalarını ikna etmekten ve sosyal ilişkilere girmekten hoşlanmazlar. Kendilerini zihinsel bakımdan güçlü algırlarlar. Başlıca kişilik özellikleri şunlardır: Analitik düşünen, eleştirel tutuma sahip, tedbirli, meraklı, bağımsız, aydın, iç gözlem yapabilen, içe dönük, metotlu çalışan, pasif, karamsar, dakik, mantıklı, çekingen.

Artistik (Artistic) Tip: Bu kimseler çizgileri net, belirli ve sistematik olmayan serbest faaliyetlere yönelirler. Artistik kişiler, hep aynı şekilde yapılan işlerden hoşlanmazlar, kendilerini orijinal, sezgisel, kural tanımaz, kendini gözlemleyen, bağımsız, artistik yetenekleri olan kişiler olarak algırlarlar, estetik değerlere önem verirler. Başlıca kişilik özellikleri şunlardır: Karmaşık, düzensiz, duygusal, idealist, dişil (feminen), hayal gücü zengin, pratik olmayan, atak, bağımsız, sezgici, yaratıcı, kural tanımayan ve kendini gözlemleyen.

Sosyal (Social) Tip: Bu gruptaki bireyler başkalarını bilgilendirmeye, eğitmeye, geliştirmeye, iyileştirmeye, aydınlatmaya yönelik faaliyetleri tercih ederler ve net, düzenli, sistematik ve makine kullanmayı gerektiren faaliyetlerden kaçınırlar. Sosyal kişiler, kişiler arası ilişkilerde beceri kazanmaya önem verirler, karşılaştıkları güçlükleri sosyal yeteneklerini kullanarak çözmeye çalışırlar. Bu kişiler, kendilerini başkalarına yardım etmekten hoşlanan, başkalarını anlayan, öğretim yeteneği olan kimseler olarak algırlarlar. Başlıca kişilik özellikleri şunlardır: İşbirliğine yatkın, dost canlısı, cömert, yardımsever, idealist, içgörü sahibi, ikna edici, sorumlu, sosyal, nazik, anlayışlı, ince düşünceli.

Girişimci (Enterprising) Tip: Girişimci tipler, başkalarını ikna edip yönetmek isterler. İnsanlarla devamlı ilişki halindedirler. Rahat, heyecansal bakımdan dengeli, dış görünüşleri anlamaya meraklı, sabırsız, kendine yetmeyen insanlardır. Bu kişiler gözlem yapma, sembolik verilerle uğraşma ve sistematik olmaya yönelik faaliyetlerden kaçınırlar. Başlıca kişilik özellikleri şunlardır: İstedini elde eden, maceracı, hırslı, tartışmacı, kendini göstermeye meraklı, başkalarına hükmeden, enerjik, atak, iyimser, bağımlı, kendine güvenen, girişken ve konuşkan.

Gelenekçi (Conventional) Tip: Bu gruba giren insanlar verilerle ilgilenmekten ve bunları sistematik şekilde incelemekten, kayıt tutmaktan, yazıları dosyalamaktan, bilgisayar kullanmaktan ve dosyaları belli bir düzene göre sıralamaktan hoşlanırlar. Gelenekçi tipler, sistemleşmemiş, araştırma türünden faaliyetlerden kaçınırlar. Belli başlı yetenekleri, ayrıntıyı algılama ve hesaplama. Başlıca kişilik özellikleri şunlardır: Başkalarına boyun eğen, dürüst, katı, savunucu, becerikli, tutuk, itaatkar, düzenli, sebatkar, pratik, namuslu, kendini denetleyen.

4.4. Roe'nun İhtiyaç Kuramı

Ann Roe, bir klinik psikolog olarak, sanatkarların kişilik özelliklerini araştırırken; fizikçiler, biyologlar ve sosyologlar arasında önemli kişilik farklılıkları olduğunu gözlemleyerek, meslek seçiminin dinamiğini araştırmaya yönelmiştir (Kuzgun, 2000:145). Holland gibi Roe da meslek seçiminin kişiliğin bir ifadesi olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla her iki kuram da, kişilik temelli yaklaşımlar kategorisinde yer almaktadır (Yeşilyaprak, 2002:217).

Roe'nun meslek seçiminin dinamiğiyle ilgili olarak yaptığı çalışmalar sonucu vardığı hipotezleri, Kuzgun (2000:146)'un "Meslek Danışmanlığı" kitabından aktardığı şekliyle şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Çocuklukta geçirilen yaşantılar bir kimsenin ihtiyaç örüntüsünü oluşturur.
- Oluşmuş olan ihtiyaç örüntüsü, kişinin yönelişini belirler.
- Genel psişik enerjinin yöneldiği alana göre, kişinin yetenekleri özgülleşir, ilgi ve tutumları belirginleşir.
- Psişik enerjinin belli faaliyet alanlarına yönelmesi, meslek faaliyetleri için de geçerlidir.
- Anne-baba tutumları, çocuklarının meslek seçiminde oldukça etkilidir.

- Bu tutumlar; *çocuğun üzerine aşırı derecede düşen anne-babaların tutumları* (çocuğun kendini gerçekleştirmesine izin verilmez, çocuğun ihtiyaçlarının doyurulmasında sürekli anne-baba müdahalesi vardır), *aşırı istekçi anne-baba tutumları* (çocuklarından sürekli mükemmel olmasını beklerler ve çocuk başarılı olduğu sürece sevilir) , *reddedici anne-baba tutumları* (çocuklarını her türlü doyumdan kasıtlı olarak yoksun bırakırlar) ve *kabul edici anne-baba tutumları* (çocuğun gizil güçlerini kullanmasına teşvik ederek planlarlar) olarak sıralanabilir.
- Roe meslekleri, *insanla uğraşmayı* ve *insan olmayanla uğraşmayı* gerektiren meslekler olarak iki grupta incelemektedir.

III. BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, benlik kavramı ve mesleki benlik kavramı ile ilgili yapılmış yurt içi ve yurt dışında yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Öner (1982), Ankara Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden seçilen 53 kişilik öğrenci gurubu üzerinde bir araştırma yapmıştır. Öner (1982), yaptığı araştırmada öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyleri ile bu bağdaşımın öğrencilerin akademik başarıları ile ilişkili olup olmadığını bulmaya yöneliktir. Sonuç olarak, her iki sınıf öğrencilerinin de benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı düzeyde bir bağdaşım bulunduğu, sınıf düzeyi yükseldikçe bağdaşım düzeyinin de yükseldiği, fakat benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleriyle akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Kuzgun (1983), Ankara Üniversitesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü yüksek lisans öğrencileri üzerinde bir araştırma yapmıştır. Kuzgun (1983), araştırmasında benlik ve ideal benlik kavramlarının tercih edilen meslek kavramı ile bağdaşım derecelerini tespit etmiştir. Araştırmada öğrencilerden, kendilerine verilen sıfat listelerini, önce kendilerine uygunluğunu, sonra ideal benliklerine uygunluğunu ve daha sonra da mesleki tercihleri açısından derecelendirmeleri istenmiştir. Sonuçlara göre, benlik ve ideal benlik kavramları birbirine yaklaştıkça benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki düzey de artmaktadır.

Uz (1984), İstanbul Kızılay Özel Hemşirelik Lisesi öğrencilerinden birinci sınıftan 36, üçüncü sınıftan 41 olmak üzere 77 öğrenci üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırmacı, birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerin benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşımını incelemiştir. Sonuç olarak her iki sınıftaki öğrencilerin de meslekleriyle bağdaşım içinde oldukları, ancak beklenenin tam aksine, birinci sınıf öğrencilerinin bağdaşım düzeyleri, üçüncü sınıf öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Uz (1984) bu sonucu, birinci sınıf öğrencileri için keş ve üniforma giymenin verdiği özentiyeye, büyük şehirde okuma özlemine bağlamıştır. Üçüncü sınıf öğrencileri için ise, mesleğin zorluklarının tanınmasına, toplumun bu mesleğe atfettiği sosyal statüdeki düşüklüğe, ağır müfredat programlarının getirdiği sıkıntılara ve deneyim ve yaşın etkisi ile kendine, mesleğe ve çevresine bakış açısını değiştirmesine bağlamıştır.

İzci (1986), Ankara Kurtuluş Lisesi son sınıf öğrencilerinden seçtiği 95 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin benlik, seçilen meslek kavramları ile ideal benlik, tercih edilen meslek kavramları arasındaki bağdaşımını incelemiş ve bu öğrencilerin meslek seçimlerini benlik kavramlarına uygun olarak yapıp yapmadıklarını araştırmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin meslek seçimlerini daha çok ideal benliklerine göre yaptıkları ve edebiyat sınıfında bu oranın daha da arttığı görülmüştür. Bu bulgulara göre öğrencilerin mesleki seçimlerinde gerçekçi olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Altıntaş (1989), Uludağ Üniversitesi Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültelerinde son sınıf öğrencilerinden oluşan 400 kişilik örneklem üzerinde bir araştırma yapmıştır. Altıntaş (1989), araştırmasında öğrencilerin meslekleri ile bağdaşım içerisinde olup olmadıklarını Kappa katsayısı tekniği kullanarak incelemiştir. Sonuçta; öğrencilerin benlik kavramları ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşık olduğu, ancak erkek öğrencilerin bağdaşım düzeylerinin kızlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerden şu anda öğrenim gördükleri bölümü kendi seçenlerle, başkalarının etkisi ile seçenler karşılaştırıldığında, birinci gruptakilerin benlik ve mesleki benlik kavramlarının daha bağdaşık olduğu görülmüştür.

Gürsoy (1989), 100 ilkokul öğretmeni üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, öğretmenlerin benlik ve mesleki benlik kavramlarına etki eden faktörler incelenmiştir. Araştırmacı verilerin elde edilmesinde “Kendini Sıfatlarla Anlatma”, “Mesleği Sıfatlarla Anlatma” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanmıştır. Sonuç olarak; kadın öğretmenlerin bağdaşım düzeyleri erkeklerden, öğretmen okulu mezunu olan öğretmenlerin bağdaşım düzeyleri eğitim enstitüsünden mezunu olan öğretmenlerden, ilkokul öğretmenliğini kişilik özelliklerine uygun bulanların bağdaşım düzeyleri kişilik özelliklerine uygun bulmayanlardan, öğretmenlik mesleğini kendi seçenlerin bağdaşım düzeyleri kendi isteği ile seçmeyenlerden, yöneticilerle ilişkilerini olumlu algılayanların bağdaşım düzeyleri yöneticilerle ilişkilerini olumsuz algılayanlardan, ilkokul çağındaki çocukları seven öğretmenlerin bağdaşım düzeyleri sevmeyenlerden daha yüksek bulunmuştur.

Şahin (1992), birinci ve üçüncü sınıflardan oluşan 100 öğretmen lisesi öğrencisi üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeylerine ve bağdaşımın sınıf düzeyine göre değişip değişmediğini gözlemlemiştir. Sonuç olarak; her iki sınıf öğrencilerinin de benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında bağdaşım bulunduğu, üçüncü sınıf öğrencilerinin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında bağdaşım düzeyinin, birinci sınıftaki öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında bağdaşım düzeyinden yüksek olduğu bulunmuştur.

Karacıoğlu (1994), 60'ı birinci sınıflardan, 60'ı da üçüncü (son) sınıflardan olmak üzere tesadüfi örneklem yoluyla seçtiği 120 endüstri meslek lisesi öğrencisi üzerinde bir araştırma yapmıştır. Araştırma, birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin kendi içlerinde benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında bir bağdaşım olup olmadığı ve bu iki sınıf öğrencilerinin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında bağdaşım düzeyleri arasında bir farklılık olup olmadığını incelemek için gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen “Kendini Sıfatlarla Anlatma”, “Mesleği Sıfatlarla Anlatma” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise bağdaşım değerinin hesaplanması için Kappa katsayısı kullanılmış ve iki grup arası farklılığın tespiti için z testi uygulanmıştır. Sonuç olarak; her iki sınıf öğrencilerinin de benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında bağdaşım bulunduğu, üçüncü sınıf öğrencilerinin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyinin, birinci sınıftaki

öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında bağdaşım düzeyinden yüksek olduğu bulunmuştur.

Ülgütöl (1998), Polis Okulu öğrencilerinin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeylerini etkileyen faktörleri incelemek amacıyla Bursa Polis Okulu'ndan tesadüfi yöntemle seçtiği 250 öğrenci üzerinde bir araştırma yapmıştır. Verilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen “Kendini Sıfatlarla Anlatma”, “Mesleği Sıfatlarla Anlatma” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise bağdaşım değerinin hesaplanması için Kappa katsayısı kullanılmış ve iki grup arası farklılığın tespiti için z testi uygulanmıştır. Öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeylerini etkileyen faktörler olarak Ülgütöl (1998), mezun olunan lise türü, mesleği seçmedeki etken, mesleği kişilik özelliği bakımından algılayış tarzı, okuldaki öğretmen ve yöneticiler ile olan ilişkileri algılama, kendini mesleğin bir üyesi olarak görme, mesleğin toplumdaki saygınlığını algılama, toplumun mesleğe bakışını algılama, mesleğin geleceğine bakış, meslekte yükselme arzusu, silahlara karşı ilgi duyma, mesleği seçme nedeni, meslekte sürekli çalışma isteği, medeni durum, mezun olunan okul seviyesi, polislik mesleğinin gelirini algılama ve polis kıyafetlerini kendine yakıştırma değişkenlerini kullanmıştır. Sonuç olarak; öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeylerinin, mezun olunan lise türü, mesleği seçmedeki etken, mesleği kişilik özelliği bakımından algılayış tarzı, okuldaki öğretmen ve yöneticiler ile olan ilişkileri algılama, kendini mesleğin bir üyesi olarak görme, mesleğin toplumdaki saygınlığını algılama, toplumun mesleğe bakışını algılama, mesleğin geleceğine bakış, meslekte yükselme arzusu, silahlara karşı ilgi duyma, mesleği seçme nedeni, meslekte sürekli çalışma isteği değişkenlerinden etkilendiği, ancak medeni durum, mezun olunan okul seviyesi, polislik mesleğinin gelirini algılama ve polis kıyafetlerini kendine yakıştırma değişkenlerinin öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyine herhangi bir etkisi olmadığı bulunmuştur.

Bacanlı (2003) Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik öğrencilerinden oluşan 56 öğrenci üzerinde, mesleki grup rehberliği programının öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyi üzerinde etkisini gözlemek amacıyla, bir araştırma yapmıştır. Ölçüm için Öner (1982) tarafından hazırlanan sıfat listesi incelenmiş, bunlardan yararlanılarak 48 sıfattan oluşan yeni bir sıfat listesi geliştirilmiştir. Araştırmacı sonuç olarak; mesleki rehberliği programının öğrencilerin

benlik kavramları ile mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyini yükselttiğini gözlemiştir.

2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Benlik kavramı ve mesleki benlik kavramıyla ilgili yurt dışında yapılan ilk çalışma olarak Huntington (1957)'un tıp fakültesi öğrencilerinin meslek algıları ve benlik algıları arasındaki ilişkinin biçimine ve düzeyine yönelik yaptığı çalışma karşımıza çıkmaktadır. Çalışmasının sonucunda Huntington (1957), öğrencilerin benlik algılarının, eğitim düzeylerine, başkalarının kendilerinden neler beklediklerinin bilincinde oluşlarına ve ilişkide buldukları kişinin sosyal statüsüne göre değiştiğini gözlemiştir. Öğrenciler kendilerini hastaların yanında hekim olarak, hekimlerin yanında da öğrenci olarak görmektedirler(akt; Altıntaş,1989).

Brophy (1959), New York Hastahanesi'nde hemşirelerin benlik, ideal benlik ve mesleki benlikleri ile işlerinden sağladıkları doyum arasındaki bağdaşımı araştırmıştır. Ölçümler için deneklerden, kendilerini, ideal benliklerini ve mesleğin gerektirdiklerini bir sıfat listesi üzerinde dereceleyerek betimlemelerini istenmiştir. Sonuç olarak hemşirelerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları birbirine yaklaştıkça işlerinden sağladıkları doyumun da doğru orantılı olarak artmakta olduğu şeklinde çıkmıştır .

Tageson (1960), 120 seminer öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerden kendilerini, ideal benliklerini, ideal bir seminer öğrencisini ve ortalama bir seminer öğrencisini betimlemelerini istemiştir. Sonuç olarak öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Super,1963;akt,Öner,1982).

Englander (1960), İlkokul öğretmen adaylarının, benlik kavramları ile İlkokul öğretmeni kavramları arasında bağdaşım olduğunu ve bu bağdaşımın, başka alanlarda okuyan öğrencilerin benlik kavramları ile İlkokul öğretmeni kavramları arasındaki bağdaşımından fazla olduğunu bulmuştur.

Kibrick ve Tiedeman 1961 yılında hemşirelik öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmada, öğrencilerin benlik kavramı ile ideal hemşire kavramları arasında bir bağdaşım olduğunu ve bağdaşım arttıkça öğrencilerin hemşirelik eğitimine devam etme eğiliminin de arttığını ortaya koymuşlardır.

Morrison (1962) hemşire okulu ve eğitim psikolojisi öğrencilerine aynı anda uyguladığı çalışmasında öğrencilerden önce kendilerini betimlemelerini, daha sonra da bir hemşireyi ve bir öğretmeni betimlemelerini istemiştir. Bilgiler Q-sort türü bir araç kullanılarak toplanmıştır. Araştırmacının hipotezine göre hemşirelik öğrenimi sürdüren öğrencilerin, kendilerini betimlemeleri ile bir hemşireyi betimlemeleri arasındaki yakınlık, bir öğretmeni betimlemelerindeki yakınlıktan daha fazla olacağıdır. Sonuçlar hipotezi destekler niteliktedir. Hemşirelik öğrencilerinin benlik kavramlarının öğretmenlik mesleğinden çok, hemşirelik mesleği kavramlarıyla bağdaştığı, eğitim psikolojisi öğrencilerinin ise hemşirelik mesleğinden çok, öğretmenlik mesleği ile bağdaştıkları ortaya konmuştur.

Morrison (1962)'un yaptığı çalışmaya benzer bir çalışma da 1965 yılında Fleming tarafından ortaya konmuştur. Fleming (1965), Virginia Üniversitesi mühendislik ve eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmada, tüm öğrencilerin benlik kavramları ve öğretmenlik mesleği kavramları arasındaki bağdaşıma bakmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, eğitim fakültesi öğrencilerinin benlik kavramları ile öğretmenlik mesleği kavramları uyumlu bulunurken, mühendislik öğrencilerinin benlik kavramları ile öğretmenlik mesleği kavramları arasında bir uyuma rastlanamamıştır. Ayrıca Fleming (1969)'in çalışması kapsamında yer verdiği birinci ve üçüncü sınıf eğitim fakültesi öğrencilerinin benlik kavramları ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşımı incelemiştir. Sonuç olarak üçüncü sınıf öğrencilerinin bağdaşım değerlerinin daha yüksek olduğunu, yani kendilerini daha çok öğretmen gibi hissettiklerini ortaya koymuştur. Uygulama dersinin üst sınıflarda daha fazla olması ve toplum tarafından kişiler son sınıfa yaklaştıkça daha çok öğretmenlik sıfatıyla anılmaya başlandığından üçüncü sınıf öğrenciler daha fazla davranış değişikliği göstermişlerdir. Araştırma tarafından elde edilen bulgular ayrıca, bireyin kendini bir mesleğin üyesi olarak gördüğünde, benlik tasarımının, bu meslekte çalışmakta olan bir kişinin nitelikleriyle benzerlik göstermiyorsa büyük bir baskı altında kalacağı ve bu farkı kapatmak için kendi kişilik özelliklerini ve davranışlarını istendik yönde değiştireceği hipotezine uygun düşmektedir.

Kubinec (1970) 468 üniversite öğrencisine, benlik kavramının dört boyutunun (geçmiş kavramı, gelecek kavramı, gerçek benlik, ideal benlik kavramı) akademik başarıyla ilişkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonuçları, çevreyle ve kişinin kendisiyle ilgili algıların davranışı etkilediği varsayımını destekler niteliktedir.

Burgoyne (1979), ideal benlik kavramının arzu edilen (tercih edilen) mesleki benlik kavramı ile; gerçek benlik kavramının ise erişilmesi umulan meslek kavramları ile bağdaşım göstereceği hipotezini sınamak için uyguladığı araştırmada; ideal benlik kavramının tercih edilen mesleki benlik kavramı ile ilişkisinin, benlik kavramı ile olan ilişkisinden daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Gadzella ve Williamson (1984)'ın 21-36 yaş arası 110 üniversite öğrencisiyle yürüttüğü çalışma da Kubinec'in bulgularını desteklemektedir. Araştırmada kullanılan TSCS sonuçları ortalamasıyla akademik başarıyı ölçmek için kullanılan ölçek ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($r=.4$). Bu bulgular benlik algısıyla performans arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu varsayımını desteklemektedir.

IV. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, durum saptamaya yönelik ilişkisel tarama (survey) modelinde bir araştırmadır.

2. Evren-Örneklem

Araştırmanın evreni, Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarıdır. Araştırma öğretmen adaylarına uygulanan sıfat listeleri ve kişisel bilgi formu kullanılarak elde edilen verilerle yürütülmüştür. Bu amaçla 600 öğretmen adayına bu listeler uygulanmış, ancak iki uygulama sonucu 520 öğrenciye ait veri elde edilmiştir. Bu verilerden 20 öğrenciye ait verilerde eksiklik olduğu için araştırmaya dahil edilmemiştir. Evreni daha iyi temsil edeceği düşünüldüğü için, Selçuk Üniversitesinde öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndan, evrenin genelini temsil edecek şekilde “oranlı küme örnekleme” yoluna gidilmiştir. Bu amaçla, araştırmaya Eğitim Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Matematik Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümlerinden 252 öğrenci, Mesleki Eğitim Fakültesi'nin en çok öğrenciye sahip bölümleri olan Ana Okulu Öğretmenliği ve Çocuk Gelişimi bölümlerinden 139 öğrenci, Teknik Eğitim Fakültesi'nden Bilgisayar Öğretmenliği ve Otomotiv Öğretmenliği bölümlerinden 71 öğrenci ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndan 38 öğrenci seçilmiştir. Sonuç olarak, araştırma 500 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin tamamına yakınının ve genel olarak eğitim fakültelerinde büyük çoğunluğun kız

öğrencilerden oluşmasından dolayı, çalışmanın da nisbi olarak çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır. Evren ve örnekleme ait dağılımlar Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo1
Araştırmanın Evren ve Örneklemine Ait Dağılımlar

	N	n	%
Eğitim Fakültesi	9.541	252	50.4
Mesleki Eğitim Fak.	4.086	139	27.8
Teknik Eğitim Fak.	1.157	71	14.2
Beden Eğit. ve Spor Yüksekokulu	249	38	7.6
Toplam	15.033	500	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %50.4’ü Eğitim Fakültesi, %27.8’i Mesleki Eğitim Fakültesi, %14.2’si Teknik Eğitim Fakültesi ve %7.6’sı Beden Eğitimi ve Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarıdır.

Tablo 2
Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımı

	n	%
Erkek	199	39.8
Kız	301	60.2
Toplam	500	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının toplam sayısı 500’ dür. Cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının %39.8’i erkek, %60.2’ si ise kız öğrencidir.

Tablo 3
Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Fakültelere Göre Dağılımı

	n	%
Eğitim Fakültesi	252	50.4
Mesleki Eğitim Fak.	139	27.8
Teknik Eğitim Fak.	71	14.2
Beden Eğit. ve Spor Yüksekokulu	38	7.6
Toplam	500	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %50.4'ü Eğitim Fakültesi, %27.8'i Mesleki Eğitim Fakültesi, %14.2'si Teknik Eğitim Fakültesi, %7.6'sı Beden Eğitimi ve Yüksekokulunda öğrenim görmektedir.

Tablo 4
Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

	n	%
I. Sınıf	263	52.6
IV. Sınıf	237	47.4
Toplam	500	100

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %52.6'sı I. sınıf , %47.4'ü ise IV. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramlarını ölçmek amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen “Kendini Sıfatlarla Tanımlama” (EK-2) ve “Mesleği Sıfatlarla Tanımlama” (EK-3) adı altında sıfat listeleri kullanılmıştır. Ayrıca öğrenciler hakkında araştırmada kullanılmak istenen bilgiler, yine araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” (EK-1) uygulanarak elde edilmiştir.

3.1. Sıfat Listelerinin Geliştirilmesi

Araştırmada veri elde etmek için sıfat listelerinden faydalanılmıştır. Sıfat listeleri (Adjective Checklist), kişilerin kendileriyle ilgili ifadelerine (self-report) başvuru gözelemlerde kullanılan bir tekniktir (Cronbach, 1970:556). Sıfat Tarama Listelerini geliştirmek için öncelikle öğretmenlik mesleğini tanımlayan kaynaklar, Öner (1982) tarafından hazırlanan sıfat listesi incelenmiş, sonuç olarak öğretmenlik mesleğini tanımlayabileceği düşünölen 103 sıfat elde edilmiştir. Elde edilen bu liste uzman görüşü almak amacıyla, Selçuk Üniversitesi Eğitim Faköltesinde lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde ders vermekte olan 8 öğretim üyesine okutularak, bir öğretilimde kesinlikle olması gerektiğini düşöndükleri sıfatları listeden seçmeleri ve listeye ilave edilmesini gerekli gördükleri sıfatlar varsa bunları da ilave etmeleri istenmiştir. Uzman değerlendirmesi sonucunda, 8 öğretim üyesinden en az 5'inin uygun gördüğü sıfatlar alınmış, 80 maddelik bir sıfat listesi elde edilmiştir. Sıfatların anlatılmak istenen özellikleri tam olarak ifade edip etmediğini belirlemek amacıyla Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünden 4 öğretim elemanına liste incelemeleri için verilmiş, binişik olduğu düşünölen 4 madde çıkarılmıştır. Sonuç olarak, güvenilirlik analizi öncesi 76 madde, bir öğretilimde bulunması gereken sıfatlar olarak belirlenmiştir.

3.2. Sıfat Listelerinin Güvenirlik Çalışmaları

Ölçme aracının güvenilirliğini saptamak için, uzman görüşleri sonucu son şeklini almış olan 76 maddelik sıfat listesi tesadüfi yöntemle seçilen ve uygulamaya katılmayacak olan 86 kişilik öğrenci grubuna üç hafta arayla iki kez (Test-tekrar-test yöntemi) uygulanmıştır. Test-tekrar test yöntemi, iki-dört hafta gibi bir zaman aralığı ile iki kez uygulanan, iki uygulama sonucu elde edilen puanlar arasındaki korelasyonun testin tekrarı güvenilirlik katsayısını verdiği güvenilirlik analiz yöntemidir (Özgüven, 2000:86). Uygulamada bireylerden, listedeki sıfatları kendilerine uygunluk derecelerine göre işaretlemeleri istenmiştir. Üç hafta sonra aynı yönerge aynı sıfat listesiyle tekrar verilmiş ve öğrencilerden yine kendilerini bu sıfatlara uygunluk derecelerine göre betimlemeleri istenmiştir. Bu işlem yapılırken, bireylerin bugüne kadar getirmiş oldukları benlik kavramlarının kısa sürede değişmeyeceği sayılıısından hareket edilmiştir.

İki ayrı uygulamadan sonra 86 öğrencinin her bir sığata verdiği ilk ve son değer arasındaki ilişki SPSS.10 paket programı kullanılarak, “Pearson Momentler arpımı Korelasyon Katsayısı Yöntemi” ile hesaplanmıştır. Test puanlarının sürekli değişken olduğu ve eşit aralıklı ölçek nitelikleri taşıdığı durumlarda, güvenilirliğin bulunmasında iki uygulama arası ilişki değerini (r) veren Pearson Momentler arpımı Korelasyon Katsayısı Yöntemi kullanılmaktadır (Özğüven, 2000:86). Hesaplama sonucu bulunan r değerleri 0.46 ile 0.96 arasında değişmektedir. Benzer çalışmalarda bu ilişkilerin 0.45-1.00 (Öner, 1982), 0.45-0.92 (Uz, 1984), 0.42-0.94 (Altıntaş, 1989), 0.45-0.86 (Karcıoğlu, 1994), 0.41-0.93 (Ülgütöl, 1998) şeklinde değiştiği gözlenmiştir. Yurt dışı literatürde benzer çalışmalarda ise 0.54-0.82 arasında değişmektedir (Gough ve Heilburn, 1965; Akt. Öner, 1982). Elde edilen 76 adet r değerinden, ilişki değer 0.50 altında olan 2 madde listeden çıkarılmıştır. Bu iki maddenin istatistiksel açıdan ilişkisinin düşük çıkması, öğrenciler için anlamlarının çok açık olmaması ya da birden fazla anlam taşıyor olması şeklinde açıklanmaktadır.

Ayrıca maddelerin güvenilirliğini arttırmak amacıyla, sıfat listesindeki maddelerin iç tutarlılığına SPSS.10 paket programında güvenilirlik analizi (reliability analysis) yapılarak bakılmış, alfa katsayısı 0.96 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alfa Katsayısı, testteki maddelerin hepsinin aynı niteliği ölçtüğu sayılıısına dayanmaktadır (Özğüven, 2000:92). Bulunan alfa değer sıfat listesinin güvenilirliği açısından yeterli bulunmuştur.

4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından bu çalışma için geliştirilen ve güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılmış olan 74 maddelik sıfat listesi ile 5 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formundan elde edilmiştir. 74 maddelik sıfat listesi yönergeler değiştirilerek “Kendini Sıfatlarla Tanımlama” ve “Mesleği Sıfatlarla Tanımlama” şeklinde iki ayrı form şeklinde hazırlanmıştır.

İlk uygulamada öğrencilere “Kişisel Bilgi Formu” ile birlikte “Kendini Sıfatlarla Tanımlama” sıfat listesi verilmiş ve öğrencilere (ikinci uygulamada eşleştirme için) isimlerini ya da isterlerse herhangi bir rumuz yazmalarını ancak bunu unutmamaları gerektiği söylenmiştir. Öğrencilere verilen yönerge ile, sıfatlar üzerinde gördükleri “Hiç Uygun Değil-

(1)”, “Pek Uygun Değil-(2)” , “Biraz Uygun-(3)”, “Epeyce Uygun-(4)”, “Çok Uygun-(5)” seçeneklerinden, her bir sıfat için kendilerine en uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir.

Bir hafta sonra yapılan ikinci uygulamada ise yönerge değiştirilmiş, öğrencilerden “Hiç Gerekli Değil-(1)”, “Pek Gerekli Değil-(2)” , “Biraz Gerekli-(3)”, “Epeyce Gerekli-(4)”, “Çok Gerekli-(5)” seçeneklerinden, her bir sıfatın bir öğretiliminde ne kadar bulunması gerektiğini, kendi görüşlerine göre işaretlemeleri istenmiştir.

Sonuç olarak; aynı sıfat listesi aynı öğrencilere, farklı yönergelerle bir hafta arayla iki kez uygulanmış, sıfatlar üzerindeki derecelendirmeleri kullanarak, birinci uygulamada kendilerini betimlemeleri; ikincisinde ise bir öğretiliminde bulunmasını gerekli gördükleri özellikleri betimlemeleri istenmiştir.

5. Verilerin Analizi

İki ayrı uygulamada elde edilen verilerden, benlik ve mesleki benlik kavramı arasındaki bağdaşım düzeyini bulmak için Cohen (1960) tarafından geliştirilen Kappa Katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Kappa katsayısı, aynı düzeyde tanımlanmış iki kategorik değişken arasındaki bağdaşımın ölçümü için kullanılan analiz tekniğidir (Semiz, 2006:198). Kappa katsayısı hesaplanırken çapraz tablodaki satır ve sütun toplamlarından elde edilen puanlardan yararlanır, ancak herhangi bir satır ya da sütunda bir gözlem yoksa Kappa katsayısı hesaplanamaz (Semiz, 2006:198). Bu amaçla her bir gözeneğin dolu olmasına dikkat edilmiştir. Her bir uygulamada elde edilen verilerin toplam puanları hesaplandıktan sonra, bu toplam puanların hangi aralığa denk geldiğinin hesaplanması için, her bir madde için aralık katsayısı ($a=n-1/n$) olan 0.80 toplam madde sayısı (74) ile çarpılmış ve aralıklar şu şekilde bulunmuştur:

74 - 133 için, 1	Örneğin, ilk uygulamada toplam puanı 265 olan birinin
134 - 192 için, 2	ilk uygulama için denk geleceği aralık “4”, aynı kişinin
193 - 251 için, 3	ikinci uygulama toplam puanı 325 ise denk geleceği ara-
252 - 310 için, 4	lık “5” olarak değerlendirilmiştir.
311 - 370 için, 5	

Elde edilen verilerden bir çapraz tablo oluşturulmuştur. Araştırmacı apraz tabloyu oluştururken, sütün kısmını “benlik kavramı” derecelemesi için, satır kısmını ise “mesleki benlik kavramı” derecelemesi için kullanmıştır. Daha sonra SPSS.10 paket programı kullanılarak, birinci ve ikinci uygulama sonucu elde edilen değerlerin kapa katsayısı ve kapa katsayısının anlamlılık düzeyi .01 düzeyinde hesaplanmıştır.

Gruplar arasındaki bağdaşım değerleri (kapa katsayıları) arasında fark olup olmadığının hesaplanması için ise aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$\text{Gruplar arası fark (z)} = \frac{K1 - K2}{\sqrt{\sigma K1^2 + \sigma K2^2}}$$

Bu formülde bulunan Z değerinin, .05 ($Z \geq 1.96$) ve .01 ($Z \geq 2.57$) düzeylerinde anlamlı olup olmadığını anlamak için t tablosuna (Semiz,2006:245) bakılmıştır.

Formüllerde kullanılan sembollerin anlamları şunlardır:

- Z = Kritik oran değeri
- K1 = Birinci grubun kapa katsayısı
- K2 = İkinci grubun kapa katsayısı
- $\sigma K1$ = Birinci grubun kapa katsayısı standart hatası
- $\sigma K2$ = İkinci grubun kapa katsayısı standart hatası

V. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Gruplara ait elde edilen istatistiksel sonuçlar tablolar halinde sunulmuş ve karşılaştırılmal olarak verilmiştir. Her bir gruba ait “benlik kavramı” ve “mesleki benlik kavramı” boyutlarında oluşan derecelmeler ise çapraz tablolar halinde EK-4’te verilmiştir.

Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan toplam 500 öğretmen adayına ait istatistiki sonuçlar şu şekildedir: Kappa Katsayısı (K)= 0.336 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σ_K)= 0.037, anlamlılık düzeyi ise .000’dır. Bu verilere göre; “Öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır”.

Cinsiyetlerine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki 301 kız, 199 erkek öğretmen adayının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım hesaplanmıştır. Daha sonra iki grup arasındaki farka bakmak üzere “z puanları” hesaplanmış, bulunan “z puanının” anlamlı olup olmadığını anlamak için “t tablosuna” bakılmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşıma ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 5’te görüldüğü gibidir.

Tablo 5
Cinsiyet Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının
Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar

	<u>Kız</u>	<u>Erkek</u>
n	301	199
K	0.343	0.305
σK	0.050	0.055
K Anlamlılık Düzeyi	.000*	.000*
z	0.51	

***p < .01**

Tablo-5 incelendiğinde, kız öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.343 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.050, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesindeki kız öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Erkek öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.305 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.055, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesindeki erkek öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Kız öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile erkek öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramı arasındaki bağdaşım düzeyinin farkına ilişkin (z)= 0.51'dir. Bu değere göre; "Selçuk Üniversitesi'ndeki kız öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile erkek öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur".

Fakültelerine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında, Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 250, Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 139, Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 71, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan 38 öğretmen adayının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım hesaplanmıştır. Daha sonra gruplar arasındaki farka bakmak üzere, ikili olarak grupların “z puanları” hesaplanmış, bulunan “z puanlarının” anlamlı olup olmadığını anlamak için “t tablosuna” bakılmıştır.

Fakülte değişkenine göre Eğitim, Mesleki Eğitim, Teknik Eğitim Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşıma ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 6’da görüldüğü gibidir.

Tablo 6
Fakülte Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının
Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar

	<u>Eğitim</u> <u>Fakültesi</u>	<u>Mesleki Eğitim</u> <u>Fakültesi</u>	<u>Teknik Eğitim</u> <u>Fakültesi</u>	<u>Beden Eğitimi</u> <u>ve Spor</u> <u>Yüksekokulu</u>		
n	250	139	71	38		
K	0.283	0.480	0.246	0.275		
6K	0.046	0.082	0.087	0.209		
K Anlamlılık Düzeyi	.000*	.000*	.007*	.052		
	<u>Eğit-</u> <u>M.Eğit</u>	<u>Eğit-</u> <u>T.Eğit</u>	<u>Eğit-</u> <u>Besyo</u>	<u>M.Eğit-</u> <u>T.Eğit</u>	<u>M.Eğit-</u> <u>Besyo</u>	<u>T.Eğit-</u> <u>Besyo</u>
z	2.09**	0.37	0.03	1.96**	0.91	0.13

*p< .01

**p< .05

Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.283 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.046, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Mesleki Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.480 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.082, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Teknik Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.246 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.087, anlamlılık düzeyi ise .007'dir. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.275 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.209, anlamlılık düzeyi ise .052'dir. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı düzeyde bir bağdaşım yoktur".

Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Mesleki Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları bağdaşım düzeyleri arasındaki farka ilişkin (z)= 2.09'dur. Bu değere göre; "Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Mesleki Eğitim Fakóltesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının

benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, Mesleki Eğitim Fakültesi öğretmen adaylarının lehine .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır”.

Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları bağdaşım düzeyleri arasındaki farka ilişkin (z)= 0.37’dir. Bu değere göre; “Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur”.

Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramı bağdaşım düzeyleri arasındaki farka ilişkin (z)= 0.03’tür. Bu değere göre; “Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur”.

Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramı bağdaşım düzeyleri arasındaki farka ilişkin (z)= 1.96’dır. Bu değere göre; “Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, Mesleki Eğitim Fakültesi öğretmen adaylarının lehine .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır”.

Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları bağdaşım düzeyleri arasındaki farka ilişkin (z)= 0.91’dir. Bu değere göre; “Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik

kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur”.

Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları bağdaşım düzeyleri arasındaki farka ilişkin (z)= 0.13’tür. Bu değere göre; “Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur”.

Sınıf Düzeyine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Bu amaçla, araştırma kapsamındaki 263 I.Sınıf, 237 IV.Sınıf öğretmen adayının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım hesaplanmıştır. Daha sonra iki grup arasındaki farka bakmak üzere “z puanları” hesaplanmış, bulunan “z puanının” anlamlı olup olmadığını anlamak için “t tablosuna” bakılmıştır.

Sınıf değişkenine göre I.Sınıf ve IV.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşıma ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 7’de görüldüğü gibidir.

Tablo 7

Sınıf Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar

	<u>I.Sınıf</u>	<u>IV.Sınıf</u>
n	263	237
K	0.304	0.362
σ_K	0.050	0.054
K Anlamlılık Düzeyi	.000*	.000*
z	0.78	

* $p < .01$

I.Sınıf öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.304 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.050, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesindeki I.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

IV.Sınıf öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.362 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.054, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesindeki IV.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

I.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile IV.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramı arasındaki bağdaşım düzeyinin farkına ilişkin (z)= 0.78'dir. Bu değere göre; "Selçuk Üniversitesi'ndeki I.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile IV.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur".

Öğretmenlik Mesleğini Seçmede Etkili Olan Nedenlere Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile seçen 399, öğretmenlik mesleğini aile, akraba, arkadaş grubu gibi yakın çevresinin isteği ile seçen 101 öğretmen adayının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım hesaplanmıştır. Daha sonra iki grup arasındaki farka bakmak üzere "z puanları" hesaplanmış, bulunan "z puanının" anlamlı olup olmadığını anlamak için "t tablosuna" bakılmıştır.

Öğretmenlik mesleğini seçmede etkili olan nedenlere göre mesleğini kendi isteği ile ve yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşıma ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 8'de görüldüğü gibidir.

Tablo 8
Öğretmenlik Mesleğini Seçmede Etkili Olan Nedenler Değişkenine Göre
Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin
İstatistiksel Sonuçlar

	<u>Kendi İsteği</u>	<u>Yakın Çevre İsteği</u>
n	399	101
K	0.325	0.319
σK	0.042	0.078
K Anlamlılık Düzeyi	.000*	.000*
z		0.06

* $p < .01$

Öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile seçen öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.325 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.042, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesinde öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Öğretmenlik mesleğini yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.319 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.078, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesinde öğretmenlik mesleğini yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğini yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramı arasındaki bağdaşım düzeyinin farkına ilişkin (z)= 0.06'dır. Bu değere göre; "Selçuk Üniversitesi'nde öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğini yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur".

Öğretmenlik Mesleğini Kişilik Özelliklerine Uygun Bulma Durumuna Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki öğretmenlik mesleğini kendi kişilik özelliklerine uygun bulan 437, öğretmenlik mesleğini kendi kişilik özelliklerine uygun bulmayan 63 öğretmen adayının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım hesaplanmıştır. Daha sonra iki grup arasındaki farka bakmak üzere “z puanları” hesaplanmış, bulunan “z puanının” anlamlı olup olmadığını anlamak için “t tablosuna” bakılmıştır.

Öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulma durumuna göre, öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan ve öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşıma ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 9’da görüldüğü gibidir.

Tablo 9
Öğretmenlik Mesleğini Kişilik Özelliklerine Uygun Bulma Değişkenine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin İstatistiksel Sonuçlar

	<u>Uygun Bulanlar</u>	<u>Uygun Bulmayanlar</u>
n	437	63
K	0.367	0.135
σK	0.040	0.082
K Anlamlılık Düzeyi	.000*	.135
z		2.81*

*p< .01

Öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.367 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.040, anlamlılık düzeyi ise .000’dır. Bu verilere göre; “Selçuk Üniversitesinde öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır”.

Öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.135 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.082, anlamlılık düzeyi ise .135'dir. Bu verilere göre; “Selçuk Üniversitesinde öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım yoktur”.

Öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyinin farkına ilişkin (z)= 2.81'dir. Bu değere göre; “Selçuk Üniversitesi'nde öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının lehine .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır ”.

Mezun Olduktan Sonra Mesleğinde Çalışmayı İsteme Durumuna Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Bu amaçla, araştırma kapsamındaki mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen 450, mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmak istemeyen 50 öğretmen adayının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım hesaplanmıştır. Daha sonra iki grup arasındaki farka bakmak üzere “z puanları” hesaplanmış, bulunan “z puanının” anlamlı olup olmadığını anlamak için “t tablosuna” bakılmıştır.

Mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteme değişkenine göre, mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adayları ile mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı istemeyen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşıma ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 10'da görüldüğü gibidir.

Tablo 10
Mezun Olduktan Sonra Öğretmenlik Mesleğinde Çalışmayı İsteme Değişkenine Göre
Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşma İlişkinin
İstatistiksel Sonuçlar

	<u>İsteyenler</u>	<u>İstemeyenler</u>
n	450	50
K	0.335	0.316
σK	0.039	0.114
K Anlamlılık Düzeyi	.000*	.006*
z	0.15	

* $p < .01$

Mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.335 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.039, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesinde mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı istemeyen öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.316 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.114, anlamlılık düzeyi ise .006'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesinde mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı istemeyen öğretmen adaylarının benlik kavramları ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adayları ile mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı istemeyen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyinin farkına ilişkin (z)= 0.15'dir. Bu değere göre; "Selçuk Üniversitesi'nde mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı istemeyen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur".

Öğretim Elemanları ile İlişkilerini Algılamalarına Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan 368, öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan 132 öğretmen adayının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım hesaplanmıştır. Daha sonra iki grup arasındaki farka bakmak üzere “z puanları” hesaplanmış, bulunan “z puanının” anlamlı olup olmadığını anlamak için “t tablosuna” bakılmıştır.

Öğretim elemanları ile ilişkilerini algılama değişkenine göre, öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adayları ile öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşıma ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 11’de görüldüğü gibidir.

Tablo 11
Öğretim Elemanları ile İlişkilerini Algılama Değişkenine Göre
Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin
İstatistiksel Sonuçlar

	<u>Olumlu Algılayanlar</u>	<u>Olumsuz Algılayanlar</u>
n	368	132
K	0.384	0.204
σK	0.045	0.065
K Anlamlılık Düzeyi	.000*	.002*
z		2.27*

***p < .01**

Öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.384 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.045, anlamlılık düzeyi ise .000’dır. Bu verilere göre; “Selçuk Üniversitesinde öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır”.

Öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.204 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.065, anlamlılık düzeyi ise .002'dir. Bu verilere göre; “Selçuk Üniversitesinde öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik kavramları ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır”.

Öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adayları ile öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyinin farkına ilişkin (z)= 2.27'dir. Bu değere göre; “Selçuk Üniversitesi'nde öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır”.

Öğretmenlik Mesleğinin Geleceğini Algılamalarına Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulgular

Bu amaçla, araştırma kapsamındaki öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan 300, öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan 200 öğretmen adayının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım hesaplanmıştır. Daha sonra iki grup arasındaki farka bakmak üzere “z puanları” hesaplanmış, bulunan “z puanının” anlamlı olup olmadığını anlamak için “t tablosuna” bakılmıştır.

Öğretmenlik mesleğinin geleceğini algılama değişkenine göre, öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adayları ile öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşıma ilişkin istatistiksel sonuçlar Tablo 12'de görüldüğü gibidir.

Tablo 12
Öğretmenlik Mesleğinin Geleceğini Algılama Değişkenine Göre
Öğretmen Adaylarının Benlik ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin
İstatistiksel Sonuçlar

	<u>Olumlu Algılayanlar</u>	<u>Olumsuz Algılayanlar</u>
n	300	200
K	0.391	0.242
σK	0.050	0.054
K Anlamlılık Düzeyi	.000*	.000*
z		2.02**

***p** < .01
****p** < .05

Öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.391 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.050, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesinde öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının Kappa Katsayısı (K)= 0.242 bulunmuştur. Bu katsayının standart hatası (σK)= 0.054, anlamlılık düzeyi ise .000'dır. Bu verilere göre; "Selçuk Üniversitesinde öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik kavramları ve mesleki benlik kavramları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir bağdaşım vardır".

Öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adayları ile öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyinin farkına ilişkin (z)= 2.02'dir. Bu değere göre; "Selçuk Üniversitesi'nde öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark vardır".

VI. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde; Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım, bu bağdaşımın cinsiyet, fakülte, sınıf, öğretmenlik mesleğini seçmede etkili olan nedenler, öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulma, mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteme, öğretim elemanları ile ilişkilerini algılama ve öğretmenlik mesleğinin geleceğini algılama bağımsız değişkenlerine ilişkin bulguların tartışılması ve yorumuna yer verilmiştir.

Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Selçuk Üniversitesi öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım vardır. Huntington (1957), Brophy (1959), Morrison (1962), Fleming (1965), Öner (1982), Uz (1984), Altıntaş (1989), Gürsoy (1989), Şahin (1992), Karcıoğlu (1994), Ülgütöl (1998)'ün yaptığı çalışmalar bu sonucu destekler niteliktedir.

Bu sonuç; Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini genel olarak kişilik özelliklerine uygun bulduğunu, bu uygunluğun anlamlı düzeyde olduğunu göstermektedir.

Cinsiyetlerine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Selçuk Üniversitesi'ndeki kız öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile erkek öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Ancak anlamlı düzeyde olmasa da, kız öğretmen adaylarının lehine bir yükseklik gözlenmiştir. Altıntaş

(1989) tarafından yapılan araştırmanın sonucu bu sonucu desteklememektedir. Altıntaş (1989)'ın bulgularına göre, erkek öğrencilerin benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyi kızlara göre daha yüksektir. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre ise, anlamlı düzeyde olmasa da, kızların lehine bir yükseklik gözlenmektedir. Bu sonucu, Gürsoy (1989)'un 100 ilkokul öğretmeni üzerinde gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçları destekler niteliktedir. Gürsoy (1989)'un çalışma sonuçlarına göre, kadın öğretmenlerin benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri erkeklerin bağdaşım düzeyinden yüksektir.

Bu sonuca göre; Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının kişilik özelliklerini meslekleri ile bağdaşık görme derecesi cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Ancak; anlamlı düzeyde olmasa da, kız öğretmen adaylarının lehine bir farklılaşmaya rastlanmıştır. Bu sonuçta, kız öğretmen adaylarının mesleklerini seçerlerken erkek öğretmen adaylarından daha çok kişilik özelliklerini dikkate aldıkları, ya da kişilik özelliklerini seçtikleri mesleğin gerektirdiği kişilik özelliklerine daha kolay uyarlatabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Fakültelerine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırma sonucunda, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı düzeyde bir bağdaşıma rastlanamazken, Eğitim, Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı düzeyde bağdaşıma rastlanmıştır. Gruplar arası fark açısından ise, Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Yurt içi ve yurt dışında yapılmış ilgili araştırmalar incelendiğinde, aynı meslek grubuna ait öğrencilerin benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşımın, farklı fakültelere göre incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu sonuçta, Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının tamamına yakınının kız olması, araştırmanın bulgularına göre de kız öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyinin erkeklere oranla daha yüksek olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca bu sonuca, Mesleki Eğitim Fakültesinde mesleki rollerin daha belirgin olmasının, hangi yaş grubu öğrencilerle muhatap olunacağına daha belirgin olmasının (bu durum Eğitim Fakültesinde İngilizce Öğretmenliği, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü, Beden Eğitimi ve spor Yüksekokulu ve Teknik Eğitim Fakültesinde belli değildir, öğretmen adayları ilköğretim öğrencileri ile de, ortaöğretim öğrencileri ile de muhatap olabilmekte, fakat bunu iş hayatı öncesinde bilememektedirler) da etkili olduğu düşünülmektedir.

Sınıf Düzeyine Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Selçuk Üniversitesi'ndeki I.Sınıf ve IV.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım vardır. Gruplar arası fark açısından ise; I.Sınıf ve IV. Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Ancak anlamlı düzeyde olmasa da, IV.Sınıf öğretmen adaylarının lehine bir yükseklik gözlenmiştir. Fleming (1965), Öner (1982), Şahin (1992), Karcioğlu (1994)'nın araştırma sonuçları bu sonucu destekler niteliktedir. Uz (1984)'un hemşirelik öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmada ise bu bulguların aksine, I.Sınıf öğrencilerinin lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Uz (1984) bu sonucu, I.Sınıf öğrencileri için keş ve üniforma giymenin verdiği özentiye, büyük şehirde okuma özlemine bağlamıştır. Son sınıf öğrenciler için ise, mesleğin zorluklarının tanınmasına, toplumun bu mesleğe attığı sosyal statüdeki düşüklüğe, ağır müfredat programlarının getirdiği sıkıntılara ve deneyim ve yaşın etkisi ile kendine, mesleğe ve çevresine bakış açısını değiştirmesine bağlamıştır.

Bu sonuca göre; I.Sınıf öğretmen adaylarının kişilik özelliklerini mesleklerine uygun bulma dereceleri ile IV.Sınıf öğretmen adaylarının kişilik özelliklerini mesleklerine uygun bulma dereceleri anlamlı olarak değişmemektedir. Ancak, anlamlı düzeyde olmasa da, IV. Sınıf öğretmen adaylarının lehine, bağdaşım değerlerinde bir fazlalık gözükmemektedir. Bu sonuçta da, IV. sınıfta uygulama derslerinin daha fazla oluşu ve IV. sınıfa kadar alınan fakülte kültürünün, IV.Sınıf öğretmen adaylarının kişilik özelliklerini mesleklerine daha uygun bulmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlik Mesleğini Seçmede Etkili Olan Nedenlere Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Selçuk Üniversitesi'nde öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğini yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları kendi içlerinde anlamlı düzeyde bağdaşık iken, iki grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Altıntaş (1989), Gürsoy (1989) ve Ülgütöl (1998)'ün araştırma sonuçlarına göre ise iki grup arasında, mesleği kendi isteği ile seçenlerin lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Öğretmenlik mesleğini kendi isteği ve yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarının, kişilik özelliklerini mesleklerine uygun bulma derecelerinin değişmemesi araştırmacı açısından beklenmedik bir sonuçtur. Çünkü bu soru öğrencilere sorulurken, mesleklerini kendi istekleri ile seçen öğretmen adaylarının kendi kişilik özelliklerini, mesleklerinin gerektirdiği kişilik özellikleriyle daha bağdaşık bulacağı, bu bağdaşımın mesleğini yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarına oranla anlamlı derecede farklılaşacağı düşüncesinden yola çıkılmıştır.

Bu sonuç araştırmacıya göre, meslek tercihi sürecinde öğrencilerin henüz net bir tercihlerinin olmayışı (tercihlerin billurlaşmamış olması), kendi kişilik özelliklerini yeterince tanıyamamış olmaları, seçebilecekleri mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerinden haberdar olmamaları; ancak çevrelerinin isteği ve yönlendirmesi sonucu bu mesleği seçmeleri ve

mesleklerini tanıdıkça çevrelerinden de aldıkları olumlu geribildirimler sonucu kişilik özelliklerini öğretmenlik mesleğine daha uygun buldukları şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlik Mesleğini Kişilik Özelliklerine Uygun Bulma Durumuna Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Selçuk Üniversitesi'nde öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının lehine .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır. Ayrıca mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım gözlenirken, mesleği kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarında anlamlı bir bağdaşıma rastlanmamıştır. Gürsoy (1989), Ülgütöl (1998)'ün araştırma sonuçları bu sonucu destekler niteliktedir.

Öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan ve bulmayan öğretmen adayları arası; öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adayları lehine çıkan farklılık, araştırmacı tarafından gerçekleştirilen ölçüm ile tutarlıdır. Öğretmen adaylarının “kişilik özelliklerinizi öğretmenlik mesleğine uygun buluyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevap ile iki uygulama arasında sıfat listelerinin bağdaşıklık durumu uyum göstermektedir.

Mezun Olduktan Sonra Mesleğinde Çalışmayı İsteme Durumuna Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Selçuk Üniversitesi'nde mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı istemeyen öğretmen adaylarının

benlik ve mesleki benlik kavramları kendi içlerinde anlamlı düzeyde bağdaşık iken, iki grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Ülgütöl (1998)'ün araştırma sonuçları ise bu sonucu desteklememektedir.

Mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adayları ile öğretmenlik mesleğinde çalışmayı istemeyen öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmaması araştırmacı açısından beklenmedik bir sonuçtur. Bu soru sorulurken, mezun olduktan sonra bu meslekte çalışmayı isteyen öğretmen adaylarının lehine bir farklılık beklenirken, araştırmanın bulgularına göre böyle bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Bu sonuç, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmalarına rağmen, mesleğin gelirini yeterli görmeme, sosyal imkanlarının yetersizliği ya da çalışma koşullarının elverişsizliği gibi nedenlerle bu meslekte çalışmak istemedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Öğretim Elemanları ile İlişkilerini Algılamalarına Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Selçuk Üniversitesi'nde öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark vardır. Gürsoy (1989) ve Ülgütöl (1998)'ün araştırma sonuçları bu sonucu destekler niteliktedir.

Bu sonuca göre; Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının kendi kişilik özelliklerini mesleklerinin gerektirdiği kişilik özellikleri ile uyum içerisinde algılamasında, öğretim elemanları ile kurdukları olumlu ya da olumsuz ilişkilerin de oldukça önemli olduğu düşünülebilir.

Öğretmenlik Mesleğinin Geleceğini Algılamalarına Göre Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramları ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşıma İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Selçuk Üniversitesi'nde öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark vardır. Ülgütöl (1998)'ün araştırma sonuçları bu sonucu destekler niteliktedir.

Bu sonuca göre; öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarına oranla, kişilik özelliklerini öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği kişilik özellikleri ile daha uyumlu bulmaktadırlar.

VII. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Selçuk Üniversitesi öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşımın bazı değişkenlere göre incelendiği bu çalışmada değişken olarak belirlenen; öğretmen adaylarının genelinde benlik kavramı ile mesleki benlik kavramı arasında anlamlı düzeyde bir bağdaşımın olup olmadığı, bağdaşım düzeylerinin cinsiyet, fakülte, sınıf, öğretmenlik mesleğini seçmede etkili olan nedenler, öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulma, mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteme, öğretim elemanları ile ilişkilerini algılama ve mesleğin geleceğini algılama değişkenlerine göre gruplar oluşturularak, bu grupların kendi içlerinde anlamlı düzeyde bir bağdaşımın ve gruplar arası anlamlı düzeyde bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır. Buna göre;

- Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım vardır.
- Cinsiyet değişkenine göre; kız ve erkek öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları bağdaşıktır. İki grup arası fark açısından; kız öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım daha yüksektir fakat aralarında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Fakülte değişkenine göre; Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı düzeyde bir bağdaşıma rastlanamazken, Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında, Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte

olan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşıma rastlanmıştır. Gruplar arası fark açısından; Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, Mesleki Eğitim Fakültesi öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık vardır. Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, Mesleki Eğitim Fakültesi öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık vardır. Mesleki Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Teknik Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

- Sınıf değişkenine göre; I.Sınıf ve IV.Sınıf öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı düzeyde bağdaşım vardır. İki grup arası fark açısından, IV.Sınıf öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım daha yüksektir fakat aralarında anlamlı bir farklılık yoktur.

- Öğretmenlik mesleğini seçmede etkili olan neden değişkenine göre; öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile ve aile, akraba, arkadaş grubu gibi yakın çevresinin isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım vardır. İki grup arası fark açısından, öğretmenlik mesleğini kendi isteği ile seçen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım daha yüksektir fakat aralarında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulma değişkenine göre; öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşıma rastlanırken, öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşıma rastlanamamıştır. İki grup arası fark açısından, öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulan öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık vardır.
- Mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteme değişkenine göre; mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında bağdaşıma rastlanırken, mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı istemeyen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında bir bağdaşıma rastlanmıştır. İki grup arası fark açısından, mezun olduktan sonra öğretmenlik mesleğinde çalışmayı isteyen öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım daha yüksektir fakat aralarında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Öğretim elemanları ile ilişkilerini algılama değişkenine göre; öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının ve olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım vardır. İki grup arası fark açısından, öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında,

öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark vardır.

- Öğretmenlik mesleğinin geleceğini algılama değişkenine göre; Öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan ve öğretmenlik mesleğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım vardır. İki grup arası fark açısından, öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri ile öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarının benlik ve mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeyleri arasında, öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark vardır.

Araştırma sonucunda elde edilen bu sonuçlara dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

Uygulamaya Yönelik Öneriler:

1. Öğretmen adaylarını sağlıklı bir kişilik geliştirmelerine ve mesleklerine hazırlanma süreçlerine destek olabilecek Psikolojik Danışma ve Rehberlik birimlerine daha fazla işlevsellik kazandırmak oldukça yararlı sonuçlar verebilir.

2. Mesleki rollerin daha belirgin olduğu fakültelerde benlik kavramı ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşımın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, fakültelerdeki uygulamaya yönelik faaliyetlerin arttırılarak, öğretmen adayları açısından öğretmenlik mesleğinin rollerinin daha belirgin hale gelmesi sağlanabilir.

3. Araştırma sonuçlarına göre, öğretim elemanları ile ilişkilerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşım düzeyi, öğretim elemanları ile ilişkilerini olumsuz algılayan öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksektir. Öğretmen yetiştiren kurumlarda görev yapmakta olan öğretim elemanları, öğrencileri ile daha olumlu ilişkiler kurarak, öğretmen adaylarının kendilerini meslekleri ile daha özdeşim içinde hissetmelerini sağlayabilirler.

4. Öğretmenlik mesleğinin geleceğini olumlu algılayan öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşımın, mesleğin geleceğini olumsuz algılayan öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksek olması, öğrencilerin meslekleri ile uyumunda mesleğin geleceğini algılama faktörünün önemini göstermektedir. Bunun için mesleğin geleceği ile ilgili teşvik edici unsurların, öğretim elemanlarınca öğretmen adaylarına aktarılması, öğrencilerin mesleğin geleceği hakkında olumlu tutumlar geliştirmesinde faydalı olabilir.

5. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini kişilik özelliklerine uygun bulmalarına rağmen, bu meslekte çalışmak istememeleri, mesleğin gelirini yeterli görmeme, sosyal imkanlarının yetersizliği ya da çalışma koşullarının elverişsizliği gibi nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Bu durum da, mesleğiyle kendini özdeşleştirmiş, vasıflı öğretmenlerin eğitim camiasında yer almamaları ve eğitimde kalitenin düşmesiyle sonuçlanabilmektedir. Bu açıdan, öğretmenlerin çalışma koşulları ve sosyo-ekonomik koşullarının tekrar gözden geçirilmesi faydalı sonuçlar verebilir.

Araştırmaya Yönelik Öneriler:

1. Gelecek nesillerin yetiştirilmesinde anne ve babalardan sonra en etkili bireyler olan öğretmenlerin, kişilik özellikleri ile mesleklerini özdeşleşmiş hissetmeleri oldukça önemli ve araştırılmaya değer bir konudur. Dolayısıyla, benzer çalışmalarla örneklem genişletilerek, bu konuda daha sağlıklı veriler elde edilmesi, daha sağlıklı yorumlar yapma açısından önemli olabilir.

2. Benzer bir araştırma, şu anda görev yapmakta olan öğretmenler üzerinde de yapılarak, elde edilen veriler öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmalarla karşılaştırılabilir, kişilik özellikleri ve mesleki özelliklerin uyumu ile ilgili gelişimsel modeller elde edilebilir.

3. Benzer araştırmaların farklı meslek gruplarına da uygulanması, farklı mesleklere mensup bireylerin eğitim süreçlerinde de, benlik kavramları ile mesleki benlik kavramlarının bağdaşım düzeylerinin ne gibi faktörlerden etkilendiğinin tespit edilmesi, kurumlar içerisinde gerekli tedbirlerin alınmasında etkili olabilir.

4. Araştırma sürecinde bir hafta arayla iki uygulama yapmanın getirdiği bir zorluk olarak, ilk hafta uygulamanın yapıldığı öğrencilerin ikinci hafta da bulunması biraz güç olmaktadır. Bu çalışmada ulaşılması hedeflenen 500 ğrenci için, 600 kişiye ulaşılmış, bu öğrencilerden ikinci haftada ise ancak 520'si bulunabilmiştir. Dolayısıyla, uygulamayı araştırmada ulaşılmak istenen ğrenci sayısından fazla tutmak, yeterli örnekleme ulaşabilme açısından önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

Altıntaş, E. (1989). **Öğretmen Yetiştiren Fakülte Öğrencilerinin Benlik Ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım Düzeylerini Etkileyen Bazı Faktörler**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi

Altıntaş, M. , Gültekin, M. (2003). **Psikolojik Danışma Kuramları**. İstanbul: Alfa Yayınları.

Anderson C. M. (1952). The Self-Image: A Theory of Dynamics of Behavior. **Mental Hygiene**, 36. 227-244.

Andrews, R. J. (1966). The Self-Concept And Pupils With Learning Difficulties. **The Slow Learning Child**, V.13, 47-54.

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C. , Hilgard, E. R. (1995). **Psikolojiye Giriş**. (Çev. K. Atakay, M. , Atakay, A.Yavuz) İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Bacanlı, H. (1997). **Sosyal İlişkilerde Benlik: Kendini Ayarlamamın Psikolojisi**. İstanbul: M.E.B. Yayınları. Eğitim Dizisi. No.14.

Bacanlı, F. (2003). Mesleki Grup Rehberliği Programının Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Programı Öğrencilerinin Benlik Ve Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım Etkisi: Uzunlamasına Bir Araştırma. **7.Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Baldwin, M.W. (1992). Relational Schemas and The Processing of Information. **Psychological Bulletin** , 112, 461-484.
- Barett,T., Tinsley, H. (1977). Measuring Vocational Self Concept Crystallization. **Journal Of Vocational Behavior**, 11, 305-313.
- Betz, N. E. (1994). Self-Concept Theory in Career Development and Counselling. **Career Development Quarterly**, 43(1), 32-43.
- Brophy, A. L. (1959). Self Role And Satisfaction. **59 Genetic Psychological Monograph**, 58, 263-305
- Burgoyne, P. H.(1979). Concept of Present Self, Expected Self and Ideal Self in Vocational Preferences and Expectations. **Journal of Vocational Behavior**, 14.
- Burke , P. J. (1991). Identity Processes And Social Stress. **American Sociological Review**. 56, 836-849.
- Combs, A. W. (1971). **Helping Relationships**. Boston: Allyn And Bacon Inc.
- Combs, A. W. ; Snygg, D. (1948). **Individual Behavior**. New York: Harper And Brothers.
- Cremeans, J. (1988). **An Investigation Of The Effect Of A Self-Enhancement Workshop Upon The Self-Concept, Clinical Performance, And Academic Performance Of Associate Degree Nursing Students**. University Of South Florida: The Department Of Adult And Vocational Education. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Crites, J. O.(1969). **Vocational Psychology**. New York: Mc Graw Hill Book Co.

- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. (3rd ed.) Harper&Row Publishers, Standford University.
- Damon, W. , Hart D.(1982). The Development Of Self-Understanding From Infancy Through Adolescence. **Child Development** 53: 841-864.
- Eagly A. H. (1987). **Sex Differences in Social Behavior: A Social-Role Interperation**. Hillsdale, Nj: Lawrence Erlabum Associates.
- Englander, M. A. (1960). Psychological Analysis of Vocational Choice. **Journal of Counselling Psychology**.
- Epstein, S. (1973). The Self-Concept Revisited, or A Theory of A Theory. **American Psychologist**. 28, 404-416.
- Eren,E. (1989). **Yönetim Psikolojisi**. İstanbul: Beta Yayınları.
- Fekler, D. W. (1974). **Building Positive Self-Concept**. Minneapolis: Burgess Publishing Company.
- Fitts, P.M.(1954). Correspondence Among Paired Elements Within Stimulus And Response Codes. **Journal Of Experimental Psychology**, 48 483-492.
- Fleming, S. (1965). Occupational Choice And Attitude Change. **Journal Of Counselling Psychology**.
- Gini, A. (1998). Work, Identity And Self. How We Are Formed by The Work We Do. **Journal Of Bussiness Ethics**, 17. 707-714.
- Gothard, B. , Mignot, P. (1999). Career Counselling for the 21st Century Integrating Theory And Practice. **International Journal For The Advancement Of Counselling**, 21, 153-167.

Gottfredson, L. S. (1981). Circumscription And Compromise: A Developmental Theory Of Career Aspiration. **Journal Of Counselling Psychology**, 28, 416-427.

Gottfredson, L. S. (1985). Role of Self-Concept in Vocational Theory. **Journal Of Counselling Psychology**, 32, 159-162.

Gürsoy, C.G. (1989). **İlkokul Öğretmenlerinin Benlik Kavramları İle Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım Düzeyini Etkileyen Bazı Faktörler**. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Hansford B. C. , Hattie J. A. (1982). The Relationship Between Self And Achievement/Performance Measures. **Review of Educational Research**, 52, 123142.

Hattie J. (1992). **Self-Concept**: The University Of Western Australia. Hillsdale, Nj: Lawrence Erlbaum Associates.S.2

Helen, Li Pun (1985). **Self Concept and Its Relationship with Intelligence, School Achievement, Teachers' Rating and Peers' Rating of Primary School Pupils in Hong Kong**. Department Of Psychology, University Of Hong Kong. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Holland, J. L. (1973) **Making Vocational Choices: A Theory Of Careers**. Englewood Cliffs: Prentice Hall, Inc., New Jersey

Holland, J. L. (1992). **Making Vocational Choices: A Theory Of Personalities And The Work Environments**. Odessa, Fl: Psychological Assessment Resource.

Hoppock, R. (1957). **Occupational Information**. New York: Mc Graw Hill Book Co.

- İzci, A. (1986). **Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Benlik Ve İdeal Benlik Kavramlarının, Tercih Edilen Ve Seçilen Meslek Kavramları İle Bağdaşım Düzeyleri.** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Jones,R., N., (1982). **Danışma Psikolojisi Kuramları.** Çevirenler: Akkoyun, F. ve diğerleri.
- Kalama, F. K. (1981). **The Relationship of Self-Concept and Academic Achievement of Hawaian Students in Public High Schools on Oahu.** Brigham Young Univrsity. Department Of Secondary Education And Foundations. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Karasar, N. (1995). **Bilimsel Araştırma Yöntemi- Kavramlar, İlkeler, Teknikler.** Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karasar, N. (2002) **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karcioğlu, F. (1994) **Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Benlik Ve Mesleki Kavramları Arasındaki Bağdaşımın Karşılaştırılması.** Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karman, F. J. (1973). Personal and Environmental Factors in Career Choice. **Educational Resources Information Center, Eric Document Ed 074 400.**
- Kibrick, A. K., Tideman D. V. (1961). Conception of Self and Perception of Role in Schools of Nursing. **Journal Of Counselling Psychology.**
- Korman, A. K. (1967). Self Esteem As A Moderator Of The Relationship Between Self Percieved Abilities And Vocational Choice. **Journal Of Applied Psychology.** 51:65-67.

Kuzgun, Y. (1982). Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek Ve İlgiilerine Uygun Meslekleri Tanımlarına Etkisi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.**

Kuzgun, Y. (1983). Benlik Ve İdeal Benlik Kavramlarının, Tercih Edilen Meslek Kavramları İle İlişkisi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.** C.16, Ss.1-9.

Kuzgun, Y. (2000). **Meslek Danışmanlığı.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2000). **Rehberlik Ve Psikolojik Danışma.** Genişletilmiş Sekizinci Baskı, Ankara: Ösym Yayınları.

Li Pun, W.Y. (1985). **Self Concept and Its Relationship with Intelligence, School Achievement, Teachers' Rating and Peers' Rating.** University of Hong Kong, Department of Educational Psychology. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Markus, H. (1983). Self-Knowledge: An Expanded View. **Journal Of Personality**,51, 543-565.

Markus, H. , Nurius, P. (1986) Possible Selves. **American Psychologist**, 41 (9), 954-969.

Martindale, C. (1980). Subselfs: The Internal Representation of Situational and Personal Dispositions. **Review Of Personality And Social Psychology**, 1, 193-218.

Maslow, A. H. (1987). **Motivation And Personality** (3rd Edition). New York: Harper And Row.

Mead, G. H. (1972). **Mind, Self And Society.** University Of Chicago Press. Chicago

- Monge, R. H. (1977). Self-Concept: Emergence During Adolescence. **International Encyclopedia of Psychiatry, Psychology, Psychoanalysis and Neurology**, V.10, P.104-106. New York.
- Morrison, R. L. (1962). Self Concept Implementation in Occupational Choices. **Journal Of Counselling Psychology**. 9: 255-260.
- Muff, J. (1982). Socialization, Sexism, And Stereo-Typing: **Woman's Issues In Nursing**. St. Louis, Mo: C: V: Mosby.
- Norton, B. A., Miller, A. M. (1986). **Skills For Professional Nursing Practice**. Norwalk, Ct: Appleton-Century Crofts.
- Ohlbaum, J. S. (1971) **Self Concepts, Value Characteristics and Self Actualization of Professional and Non-Professional Women**. Doctoral Dissertations Abstracts,32b.
- Osipow, S. H., & Walsh, W. B. (1990). **Career Counseling: Contemporary Topics In Vocational Psychology**. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Oppenheimer L., Oosterwegel A. (1993) **The Self-System: Developmental Changes Between And Within Self-Concepts**. University Of Amsterdam. Hillsdale, Nj: Lawrence Erlbaum Associates.
- Öner, U. (1982). **Benlik Kavramı İle Mesleki Benlik Kavramı Arasındaki Farkın Akademik Başarı İle İlişkisi**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Özgüven, İ. E. (2000). **Psikolojik Testler**. (4.baskı). Ankara: Pdrem Yayınları.
- Özsert, F.B. (2000) **Subay Adaylarının Benlik Ve Mesleki Kavramları Arasındaki Bağdaşımın Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Piaget, J. (1952). **The Origins Of Intelligence In Children** (2nd ed., M. Cook, Trans.). NY: International Universities Press.
- Piers, E. V. ,Haris, D. B. (1969). Manual for the Piers-Harris Children's Self Concept Scale. Mashville, Ten: **Counselor Recordings And Tests**.
- Poloai, U. (1980). **An Investigation of the Relationship Between Self-Concept and Selected Academic Achievement Variables**. Brigham Young University. Department Of Educational Psychology. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Rogers, T. B. (1981). A Model Of The Self As An Aspect. **The Human Information Processing System**. ,192-214.
- Rowen; J. (1983). Person As Group. **Small Groups And Social Interaction**, Vol.2.
- Seligman, L. (1994). Developmental Career Counselling And Assessment. **Sage Publications**.
- Semiz, M. (2006). **Uygulamalı İstatistik**. Konya: Dizgi Ofset Matbaacılık.
- Shavelson, R. J. , Bolus, R. (1982). Self-Concept : The Interplay of Theory and Methods. **Journal Of Educational Psychology**, V.74 , P.3-17.
- Staines, J. W. (1958) The Self Picture as a Factor in the Classroom. **British Journal Of Educational Psychology**, V.28, 2.
- Stein, J. A. , Newcomb, M. D. , Bentler, P. M. (1990). The Relative influence of Vocational Behavior and Family Involvement on Self-Esteem. **Journal Of Vocational Behavior**, 36, 230-338.
- Sundeen, S. J. , Stuart, G. W. (1981). Nurse-Client Interaction: **Implementing The Nursing Progress**. V.2.

- Super, D. E. (1960). The Critical Ninth Grade: Vocational Choice or Vocational Exploration. **The Personnel and Guidance Journal**. 39, 107-109.
- Super, D. E. (1963) **Career Development: Self-Concept Theory**. Teacher College. Columbia University.
- Super, D. E. (1983). Assessment in Career Guidance: Toward Truly Developmental Counselling. **The Personnel and Guidance Journal**.61, 555-562.
- Super, D. E., Savickas, M. L., & Super, C. M. (1996). The Life-Span, Life-Space Approach To Career Development. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), **Career Choice And Development** (3rd Ed). San Francisco, Ca: Jossey-Bass.
- Şahin, A. (1992). **Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Benlik Algısı ve Mesleki Benlik Algısı Arasındaki Bağdaşım**. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Tan, H. (1992). **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Tennant, M. A. (1978). **Transactional Analysis Training For Faculty: The Effect On The Self-Concept**. Brigham Young University. Department of Educational Psychology. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Uz, F. (1984). **Hemşire Öğrencilerinin Benlik Kavramları İle Meslek Kavramları Arasındaki İlişki**. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ülgütöl, K. (1998). **Bursa Polis Okulu Öğrencilerinin Benlik Kavramları İle Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşım Düzeyini Etkileyen Bazı Faktörler**. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Üre, Ö., Yılmaz, H. (1997). **Rehberlik Ders Notu**. Konya: Güney Ofset Matbaacılık.
- Walsh, W. B., Osipow, S. H. (1973). Career Preferences, Self-Concept and Maturity. **Research in Higher Education**. 1, 89-97.
- Walters, L., Saddlenire, G. (1979). Career Planning Needs of College Frshmen And Their Perceptions of Career Planning. **Journal of College Student Personel**, 20:224-229.
- Weigert, A. (1983). Identity: Its Emergence Within Sociological Psychology. **Symbolic Interaction**,6, 183-206.
- Wylie R. C. (1979). **The Self-Concept** (Vol.2). Lincoln, Ne: University Of Nebraska Press.
- Yeşilyaprak, B. (2002). **Eğitimde Rehberlik Hizmetleri**. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Zunker, V. G. (1998). **Career Counselling: Applied Concepts Of Life Planning**.5th Ed. Pacific Grove, Ca: Brooks/Cole.

EKLER

EK II

KENDİNİ SIFATLARLA TANIMLAMA

Arka sayfada insanı niteleyen sıfat ve tutumlardan seçilmiş 74 sıfattan oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen bu sıfat ve tutumların **sizi ne kadar temsil ettiği veya etmediğini** uygun olarak işaretlemenizdir.

Örneğin,

Kendinizi “*hiç sevimli olmayan biri*” olarak nitelendiriyorsanız,

Kendinizi “*orta derecede hırslı biri*” olarak nitelendiriyorsanız,

Kendinizi “*çok öfkeli biri*” olarak nitelendiriyorsanız,

	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Epeyce Uygun	Çok Uygun
Sevimli	(X)	()	()	()	()
Hırslı	()	()	(X)	()	()
Öfkeli	()	()	()	()	(X)

Araştırmada sizin işaretlediğiniz sıfat listelerinden yararlanabilmek için **listedeki tüm sıfatların, hiç boş bırakılmadan** derecelendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmenin geçerli olabilmesi için, derecelendirme yaparken kendinize karşı açık ve dürüst olmanız en önemli koşuldur.

Sizlerden sağlanan bu veriler bilimsel bir araştırma kapsamında kullanılacaktır. Yardımlarınız ve göstereceğiniz özen için çok teşekkür ederim.

Erkan Işık
S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Yük.Lis.Öğrencisi
İrtibat : erkanthelight@yahoo.com

KENDİNİ SIFATLARLA TANIMLAMA

	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Epeyce Uygun	Çok Uygun
1. Okumayı seven	()	()	()	()	()
2. Bilgili	()	()	()	()	()
3. Araştırmacı	()	()	()	()	()
4. Kültürlü	()	()	()	()	()
5. Öğrenmeye istekli	()	()	()	()	()
6. Esprili	()	()	()	()	()
7. Dakik	()	()	()	()	()
8. Planlı	()	()	()	()	()
9. Bağışlayıcı	()	()	()	()	()
10. Temkinli	()	()	()	()	()
11. Pratik	()	()	()	()	()
12. Otoriter	()	()	()	()	()
13. Tutarlı	()	()	()	()	()
14. Ölçülü	()	()	()	()	()
15. Etkileyici	()	()	()	()	()
16. Empatik (Başkalarını anlayabilen)	()	()	()	()	()
17. Öğretmeye istekli	()	()	()	()	()
18. Saygılı	()	()	()	()	()
19. Arabulucu	()	()	()	()	()
20. İkna edici	()	()	()	()	()
21. İyi giyimli	()	()	()	()	()
22. Sabırlı	()	()	()	()	()
23. Gözlemci	()	()	()	()	()
24. Güzel konuşan	()	()	()	()	()
25. Teşvik edici	()	()	()	()	()
26. Yetenekli	()	()	()	()	()
27. Yol gösteren	()	()	()	()	()
28. Hoşgörülü	()	()	()	()	()
29. Açık sözlü	()	()	()	()	()
30. Lider	()	()	()	()	()
31. Objektif	()	()	()	()	()
32. Soğukkanlı	()	()	()	()	()
33. Yaratıcı	()	()	()	()	()
34. Enerjik	()	()	()	()	()
35. Azimli	()	()	()	()	()
36. Sırdaş	()	()	()	()	()
37. Duyarlı	()	()	()	()	()

	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Epeyce Uygun	Çok Uygun
38. Sempatik	()	()	()	()	()
39. Kararlı	()	()	()	()	()
40. Açık görüşlü	()	()	()	()	()
41. Dikkatli	()	()	()	()	()
42. Anaç/Babacan	()	()	()	()	()
43. Özverili	()	()	()	()	()
44. Sevecen	()	()	()	()	()
45. Uyumlu	()	()	()	()	()
46. Adil	()	()	()	()	()
47. Güler yüzlü	()	()	()	()	()
48. İdealist	()	()	()	()	()
49. Kibar	()	()	()	()	()
50. Dürüst	()	()	()	()	()
51. İçten	()	()	()	()	()
52. Saygın	()	()	()	()	()
53. Alçak gönüllü	()	()	()	()	()
54. Değerlere bağlı	()	()	()	()	()
55. Halinden memnun	()	()	()	()	()
56. Kendine güvenen	()	()	()	()	()
57. İyimser	()	()	()	()	()
58. Zeki	()	()	()	()	()
59. Gerçekçi	()	()	()	()	()
60. Vefakâr	()	()	()	()	()
61. Neşeli	()	()	()	()	()
62. Yardımsever	()	()	()	()	()
63. Sıcakkanlı	()	()	()	()	()
64. Olgun	()	()	()	()	()
65. Girişken	()	()	()	()	()
66. Samimi	()	()	()	()	()
67. Başkalarını düşünen	()	()	()	()	()
68. Hoşsohbet	()	()	()	()	()
69. Sorumluluk alabilen	()	()	()	()	()
70. İlgili	()	()	()	()	()
71. Mantıklı	()	()	()	()	()
72. İradeli	()	()	()	()	()
73. Merhametli	()	()	()	()	()
74. Akıllı	()	()	()	()	()

EK III

MESLEĞİ SIFATLARLA TANIMLAMA

Arka sayfada bir öğretmeni niteleyen sıfat ve tutumlardan seçilmiş 74 sıfattan oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen bu sıfat ve tutumların **bir öğretmen için ne kadar gerekli olduğu ya da olmadığını** uygun şekilde işaretlemenizdir.

Örneğin,

Bir öğretmen için “öfkeli olmayı” **hiç gerekli olmayan** bir özellik olarak değerlendiriyorsanız,
Bir öğretmen için “hırslı olmayı” **orta derecede gerekli olan** bir özellik olarak değerlendiriyorsanız,
Bir öğretmen için “sevimli olmayı” **çok gerekli olan** bir özellik olarak değerlendiriyorsanız,

	Hiç Gerekli Değil	Pek Gerekli Değil	Biraz Gerekli	Epeyce Gerekli	Çok Gerekli
Öfkeli	(X)	()	()	()	()
Hırslı	()	()	(X)	()	()
Sevimli	()	()	()	()	(X)

Araştırmada sizin işaretlediğiniz sıfat listelerinden yararlanabilmek için **listedeki tüm sıfatların, hiç boş bırakılmadan** derecelendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmenin geçerli olabilmesi için, derecelendirme yaparken kendinize karşı açık ve dürüst olmanız en önemli koşuldur.

Sizlerden sağlanan bu veriler bilimsel bir araştırma kapsamında kullanılacaktır. Yardımlarınız ve göstereceğiniz özen için çok teşekkür ederim.

Erkan Işık
S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Yük.Lis.Öğrencisi
İrtibat : erkanthelight@yahoo.com

MESLEĞİ SIFATLARLA TANIMLAMA

	Hiç Gerekli Değil	Pek Gerekli Değil	Biraz Gerekli	Epeyce Gerekli	Çok Gerekli
1. Okumayı seven	()	()	()	()	()
2. Bilgili	()	()	()	()	()
3. Araştırmacı	()	()	()	()	()
4. Kültürlü	()	()	()	()	()
5. Öğrenmeye istekli	()	()	()	()	()
6. Esprili	()	()	()	()	()
7. Dakik	()	()	()	()	()
8. Planlı	()	()	()	()	()
9. Bağışlayıcı	()	()	()	()	()
10. Temkinli	()	()	()	()	()
11. Pratik	()	()	()	()	()
12. Otoriter	()	()	()	()	()
13. Tutarlı	()	()	()	()	()
14. Ölçülü	()	()	()	()	()
15. Etkileyici	()	()	()	()	()
16. Empatik (Başkalarını anlayabilen)	()	()	()	()	()
17. Öğretmeye istekli	()	()	()	()	()
18. Saygılı	()	()	()	()	()
19. Arabulucu	()	()	()	()	()
20. İkna edici	()	()	()	()	()
21. İyi giyimli	()	()	()	()	()
22. Sabırlı	()	()	()	()	()
23. Gözlemci	()	()	()	()	()
24. Güzel konuşan	()	()	()	()	()
25. Teşvik edici	()	()	()	()	()
26. Yetenekli	()	()	()	()	()
27. Yol gösteren	()	()	()	()	()
28. Hoşgörülü	()	()	()	()	()
29. Açık sözlü	()	()	()	()	()
30. Lider	()	()	()	()	()
31. Objektif	()	()	()	()	()
32. Soğukkanlı	()	()	()	()	()
33. Yaratıcı	()	()	()	()	()
34. Enerjik	()	()	()	()	()
35. Azimli	()	()	()	()	()
36. Sırdaş	()	()	()	()	()
37. Duyarlı	()	()	()	()	()

	Hiç Gerekli Değil	Pek Gerekli Değil	Biraz Gerekli	Epeyce Gerekli	Çok Gerekli
38. Sempatik	()	()	()	()	()
39. Kararlı	()	()	()	()	()
40. Açık görüşlü	()	()	()	()	()
41. Dikkatli	()	()	()	()	()
42. Anaç/Babacan	()	()	()	()	()
43. Özverili	()	()	()	()	()
44. Sevecen	()	()	()	()	()
45. Uyumlu	()	()	()	()	()
46. Adil	()	()	()	()	()
47. Güler yüzlü	()	()	()	()	()
48. İdealist	()	()	()	()	()
49. Kibar	()	()	()	()	()
50. Dürüst	()	()	()	()	()
51. İçten	()	()	()	()	()
52. Saygın	()	()	()	()	()
53. Alçak gönüllü	()	()	()	()	()
54. Değerlere bağlı	()	()	()	()	()
55. Halinden memnun	()	()	()	()	()
56. Kendine güvenen	()	()	()	()	()
57. İyimser	()	()	()	()	()
58. Zeki	()	()	()	()	()
59. Gerçekçi	()	()	()	()	()
60. Vefakâr	()	()	()	()	()
61. Neşeli	()	()	()	()	()
62. Yardımsever	()	()	()	()	()
63. Sıcakkanlı	()	()	()	()	()
64. Olgun	()	()	()	()	()
65. Girişken	()	()	()	()	()
66. Samimi	()	()	()	()	()
67. Başkalarını düşünen	()	()	()	()	()
68. Hoşsohbet	()	()	()	()	()
69. Sorumluluk alabilen	()	()	()	()	()
70. İlgili	()	()	()	()	()
71. Mantıklı	()	()	()	()	()
72. İradeli	()	()	()	()	()
73. Merhametli	()	()	()	()	()
74. Akıllı	()	()	()	()	()

EK IV

BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI DERECELEME ORANLARI

TABLO 13
ÖRNEKLEMİN TÜMÜNE AİT
BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)	(3)	2	3	3	8
	(4)	1	86	136	223
	(5)		18	251	269
	<i>Toplam</i>	3	107	390	500

TABLO 14
KIZ ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT
BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI DERECELEME ORANLARI

		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
BENLİK KAVRAMI	(3)	1		2	3
	(4)		43	75	118
	(5)		10	170	180
	<i>Toplam</i>	1	53	247	301

TABLO 15
ERKEK ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT
BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI DERECELEME ORANLARI

		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
BENLİK KAVRAMI	(3)	1	3	1	5
	(4)	1	43	61	105
	(5)		8	81	89
	<i>Toplam</i>	2	54	143	199

TABLO 16
EĞİTİM FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖRMEKTE OLAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
	(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)	1	2	1	4
(4)		52	88	140
(5)		7	101	108
<i>Toplam</i>	1	61	190	252

TABLO 17
MESLEKİ EĞİTİM FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖRMEKTE OLAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
	(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)				
(4)		20	22	42
(5)		5	92	97
<i>Toplam</i>		25	114	139

TABLO 18
TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖRMEKTE OLAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

	BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)			1	2	3
(4)		1	13	22	36
(5)			3	29	32
<i>Toplam</i>		1	17	53	71

TABLO 19
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULUNDA
ÖĞRENİM GÖRMEKTE OLAN ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ
BENLİK KAVRAMI DERECELEME ORANLARI

	BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)		1			1
(4)			1	4	5
(5)			3	29	32
<i>Toplam</i>		1	4	33	38

TABLO 20
I.SINIF ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT
BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI DERECELEME ORANLARI

		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
BENLİK KAVRAMI	(3)	1	2	2	5
	(4)		36	74	110
	(5)		7	141	148
	<i>Toplam</i>	1	45	217	263

TABLO 21
IV.SINIF ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT
BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI DERECELEME ORANLARI

		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
BENLİK KAVRAMI	(3)	1	1	1	3
	(4)	1	50	62	113
	(5)		11	110	121
	<i>Toplam</i>	2	62	173	237

TABLO 22
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ KENDİ İSTEĞİ İLE SEÇEN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
	(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)	2	3	2	7
(4)	1	58	106	165
(5)		13	214	227
<i>Toplam</i>	3	74	322	399

TABLO 23
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ YAKIN ÇEVRESİNİN İSTEĞİ İLE SEÇEN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
	(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)			1	1
(4)	1	27	30	58
(5)		5	37	42
<i>Toplam</i>	1	32	68	101

TABLO 24
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE UYGUN BULAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
BENLİK KAVRAMI	(3)	1	2	2	5
	(4)	1	74	110	185
	(5)		14	233	247
	<i>Toplam</i>	2	90	345	437

TABLO 25
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE UYGUN BULMAYAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
BENLİK KAVRAMI	(3)	1	1	1	3
	(4)		12	26	38
	(5)		4	18	22
	<i>Toplam</i>	1	17	45	63

TABLO 26
MEZUN OLDUKTAN SONRA MESLEĞİNDE ÇALIŞMAYI İSTEYEN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
	(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)	1	2	2	5
(4)	1	74	122	197
(5)		15	233	248
<i>Toplam</i>	2	91	357	450

TABLO 27
MEZUN OLDUKTAN SONRA MESLEĞİNDE ÇALIŞMAYI İSTEMEYEN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
	(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)	1	1	1	3
(4)		12	14	26
(5)		3	18	21
<i>Toplam</i>	1	16	33	50

TABLO 28
ÖĞRETİM ELEMANLARI İLE İLİŞKİLERİNİ OLUMLU ALGILAYAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
BENLİK KAVRAMI	(3)	1	1	1	3
	(4)	1	59	88	148
	(5)		11	206	217
	<i>Toplam</i>	2	71	295	368

TABLO 29
ÖĞRETİM ELEMANLARI İLE İLİŞKİLERİNİ OLUMSUZ ALGILAYAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

		MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
		(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
BENLİK KAVRAMI	(3)	1	2	2	5
	(4)		27	48	75
	(5)		7	45	52
	<i>Toplam</i>	1	36	95	132

TABLO 30
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN GELECEĞİNİ OLUMLU ALGILAYAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
	(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)	2		1	3
(4)	1	45	71	117
(5)		8	172	180
<i>Toplam</i>	3	53	244	300

TABLO 31
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN GELECEĞİNİ OLUMSUZ ALGILAYAN
ÖĞRETMEN ADAYLARINA AİT BENLİK VE MESLEKİ BENLİK KAVRAMI
DERECELEME ORANLARI

BENLİK KAVRAMI	MESLEKİ BENLİK KAVRAMI			
	(3)	(4)	(5)	<i>Toplam</i>
(3)		3	2	5
(4)	1	40	65	106
(5)		10	79	89
<i>Toplam</i>	1	53	146	200